

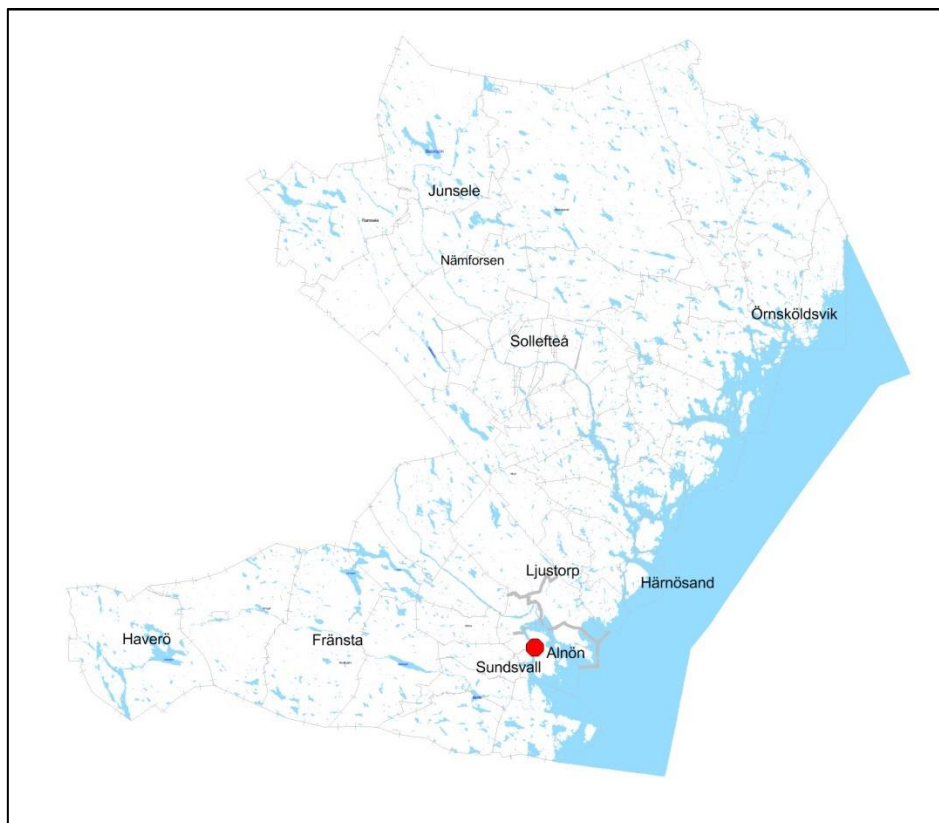
En get begraven

Arkeologisk undersökning av en skadad grav.
RAÄ 59 Alnö sn, Sundsvall, Medelpad.

Fastigheten Älva 1:36, Alnö socken,
Sundsvalls kommun, Medelpad, Västernorrlands län

Rapport 2016:3
Maria Lindeberg

Karta över Västernorrlands län med Raä 59, Alnö vid röda prickan.

Murberget Läns museet Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

En get begraven. Arkeologisk undersökning av en skadad grav, RAÄ 59, Alnö sn, Sundsvall.
Rapport 2016:3

© Murberget Läns museet Västernorrland, Maria Lindeberg
Härnösand 2015
Foto: Murberget

ISSN 2000-0111

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning.....	5
Syfte	6
Metod	6
Områdesbeskrivning och fornlämningsbild.....	6
Raä 59	9
Bilder över graven och närområdet 2011	11
Redovisning av arbetet	12
Undersökning och resultat	12
Bilder 2013.....	17
Osteologisk analys	24
C14-analys.....	24
Tolkning och utvärdering	25
Tekniska och administrativa uppgifter	26
Referenser	26
Bilagor	28
1. Karta över undersökningsområdet	29
2. Planer	30
3. Profiler	32
4. Osteologisk analys	34
5. Fyndlista	38
6. C14	40
7. Dagboksanteckningar	43
8. Fotolista och kontaktark.....	46
9. Tidningsartiklar och media	60

Sammanfattning

Under 2011 använde Mittsverige Vatten området vid Raä 59 och 58 som upplag för fyllnadsmassor i samband med ett omfattande VA-projekt på Alnön. Av någon anledning hade inte Mittsverige Vatten uppmärksammat att det fanns en fornlämning på platsen. Gravhögen Raä 59 användes som körväg för de dumprar som forslade jord till området söder om Raä 58. Stora massor jord och sten hade också lagts över gravhögen, vilket gjorde det omöjligt att se vad som fanns kvar av graven innan massorna tagits bort och graven undersökts. Gravhögens södra del hade dessutom blivit bortschaktad då kanten ner mot väg 615 släntades av. Då Murbergets arkeologer besökte området i maj 2011 avbröts trafiken över graven.

Borttagande av jordmassor och sten från graven, samt en arkeologisk undersökning av resterna utfördes 2013. Efter att sten och massor avlägsnats (inte helt okomplicerat) kunde konstateras att drygt halva graven var bortschaktad. Dessutom var de övre lagren i mittenpartiet avskalade av dumpervägen. Och inte nog med de nya skadorna; graven hade också en äldre skada i nordväst, som hade restaurerats på 1930-talet av Ekelund. Denna omfattade närmare en fjärdedel av den ursprungliga graven.

Trots alla skador tycktes till en början ändå stora delar av gravhögen vara bevarade (som bättre beskrivs som jordblandat röse). Graven visade sig ha en tjugig inre kantkedja och en yttre kantkedja av stora block. Däremellan fanns partier med mindre plocksten, främst i öst-nordöst, som troligen funnits runtom och utgjort ett "brätte". Täktskadan i nordväst och senare tids odling kan ha förstört delar av brättet.

Däremot kunde inget egentligt brandlager ses. Vid rensning av profilen i väster, i anslutning till den skada som lagades på 1930-talet, påträffades ett mindre sotigt parti innehållande brända ben. De tolkades som en sekundär begravning då de återfanns i den västra delen av graven. 14 gram av de brända benen har av osteolog bestämts som rörben från människa. Mera centralt i graven, under stenpackningen och under dumpervägen, påträffades ett fåtal **obrända** ben och tänder från får/get. Inga föremål påträffades i graven.

Tolkningen är att centralgraven varit en skelettgrav alternativt urnegrav, eftersom inget brandlager påträffades, och att den döde fått en får/get med som gravgåva. Eftersom inga obrända människoben påträffades (eller andra gravgåvor som är vanligt vid den här tidsperioden), kan antingen antas att de inte har bevarats eller att de förstörts vid de markarbeten som tagit bort halva fornlämningen. Gravens mittpunkt ligger strax söder om de delar som fanns kvar av graven så det senare alternativet kanske är det mest troliga, eftersom några av djurbenen bevarats.

Dateringen av benen är minst sagt förbryllande; de brända benen identifierade till människa fick sentida dateringar mellan 1660 och 1950 och den obrända tanden från får/get daterades till folkvandringstid. Denna märkliga datering av brända människoben gjorde att C-14 dateringarna gjordes om med ett annat bränt ben - med samma resultat. Proverna var inte förväxlade eller fel. Detta är en fråga som kvarstår efter undersökningen; är benen verkligen från historisk tid - har de samband med skadan som reparerades på 1930-talet eller har benen kontaminerats?

Inledning

Gravhögen Raä 59 förstördes när Mittsverige Vatten under 2011 använde platsen som upplag för fyllnadsmassor i samband med ett omfattande VA-projekt på Alnön. Murbergets arkeologer var på plats i maj 2011 och kunde konstatera att åtminstone gravens överbyggnad, i det närmaste var sannolikt helt förstörd. En möjlig rest av rösets kant kunde ses under jordmassorna i västra delen. Murberget gjorde också en del inmätningar av skadorna. I den dialog som Mittsverige Vatten hade med länsstyrelsen omedelbart efter att händelsen uppdagats, lovade Mittsverige Vatten att bekosta den uppdragsarkeologi som krävdes för att försöka reparera skadan och rädda det som räddas kunde. Händelsen polisanmälades av Länsstyrelsen Västernorrland (Dnr 431-3140-11), men förundersökningen lades ned av åklagarmyndigheten (Ärende AM-99565-11).

Murberget Länsmuseum Västernorrland utförde 2013 en arkeologisk undersökning som bekostades av Mittsverige Vatten. Undersökningen inkluderande bortforsling av fyllnadsmassor från Raä 59 samt schaktövervakning av delar av ytan mellan Raä 59 och 58 när massorna avlägsnades.

Fig. 1. Raä 59 låg ca 200 meter öster om brofästet till Alnöbron och direkt norr om vägen, vid första busshållplatsen efter bron. Fornlämningen ligger i södra kanten av det område som tillhör riksintresset Norra Alnön. Fornlämningarna i närmsta omgivningen består alla av gravar och gravfält. Ortnamnen Älva, Vi och Öde är gamla bynamn som finns omnämnda redan på 1500-talet (ortnamnsregistret) och de har förmodligen ett ännu äldre ursprung.

Syfte

Undersökningens syfte var att genomföra en noggrann dokumentation av resterna av gravhögen Raä 59, undersöka delar av den närmaste omgivningen om där fanns ytterligare lämningar, samt schaktövervakning i samband med bortgrävning och bortforsling av schaktmassor från ytan mellan Raä 58 och 59.

Ambitionsnivån var hög för att få ut så mycket information som möjligt av den skadade gravhögen. Kunskapen om Alnös järnålder är bristfällig.

Undersökningens målgrupper var främst Länsstyrelsen, Mittsverige Vatten och Sundsvalls kommun.

Metod

Inledningsvis användes grävmaskin för att ta bort påförda jordmassor och sten på graven samt torven i anslutning till graven. Grävmaskin användas även vid rensningen av den sönderkörda ytan av graven, samt senare för att plocka bort de största stenarna. Mycket handrensades för att kunna avgöra vad som var påfört och inte.

När kantkedjan i gravens begränsning och stenpackningen i graven hade rensats fram dokumenteras graven med hjälp av tornfotografering. Gravens utbredning, inre och yttre konstruktioner samt fynd mättes in med RTK-GPS. En korsprofil av graven dokumenterades genom fotografering och ritning.

Metalldetektor användes för att hitta eventuella metallföremål.

Osteologisk analys av ben från graven gjordes för att fastställa antalet gravlagda samt ålder och om möjligt kön på dessa samt artbestämning av djurben. Benen användes för datering av graven med C14-analys

I samband med bortforslandet av jordmassorna från området mellan Raä 58 och Raä 59 utfördes schaktövervakning. När massorna var borta drogs också några schakt upp för att se om det fanns okända lämningar.

Områdesbeskrivning och fornlämningsbild

Raä 59 ligger i ett litet grönområde omgärdat av villaområden. Graven låg på en avsats i V-sluttande moränmark, igenväxande f.d. åker/hagmark, ca 200 meter öster om brofästet till Alnöbron och direkt norr om vägen vid första busshållplatsen efter bron. Fornlämningen ligger i södra kanten av det område som tillhör riksintresset Norra Alnön (se även Spång 2012 och 2013).

Norra Alnön beskrivs enligt Riksantikvarieämbetet på följande vis:

Motivering:

Odlingslandskap med lång bebyggelsekontinuitet och däri insprängda industrimiljöer som speglar sågverksepoken och industrialismens genombrott vid 1800-talets senare del då Alnö var "de sexton sågarnas ö". (Kyrkomiljö).

Uttryck för riksintresset:

Välbevarade bymiljöer, gravfält och storhögar från järnålder samt strategiskt lokaliserad tidigmedeltida kyrka och eventuell kastallämning. Omedelbart intill ligger monumental 1890-talskyrka, ritad av Ferdinand Boberg. I norra delen av miljön vittnar bl.a. bebyggelsen i Hörningsholm, Nacka, Eriksdal, Hovid och

Johannesvik om den koncentration av sågverk som uppstod i området under 1800-talets senare del. Landets första föreningslokal Folkets hus på landsbygden byggdes här 1896, Tors lokal i Hörningsholm.

Fornlämningarna i närmsta omgivningen består alla av gravar och gravfält. Ortnamnen Älva, Vi och Öde är gamla bynamn som finns omnämnda redan på 1500-talet (ortnamnsregistret) och de har förmodligen ett ännu äldre ursprung.

Ca 90 meter NÖ om Raä 59 ligger ett gravfält, Raä 58, bestående av fem högar. År 1939 utförde Gunnar Ekelund flera undersökningar samt restaureringar av skadade gravar på Alnön (Ekelund 1939), bl a i det här området. Raä 59 hade en skada som Ekelund restaurerade och inom Raä 58 undersöktes och restaurerades en grav med brandlager, innehållande brända ben, spetsöval eldslagningssten, två harpunspetsar av ben, kamfragment, bronsfragment och delar av ett tunnväggigt keramikkrärl. Ca 160 meter öster om Raä 59 finns Raä 61, där Ekelund undersökte och restaurerade en hög. Graven hade ett brandlager innehållande brända ben, bronsfragment och lerpärlor. Brandlagret begränsades av klumpstenar lagda i en tydlig rektangulär form. Under brandlagret fanns en obränd kam och en nål av ben. Ca 80-130 meter söder och sydost om Raä 59 finns Raä 60 (gravar) och Raä 75 (odlingsröse/fornlämningsliknande), några undersöktes av Ekelund 1939.

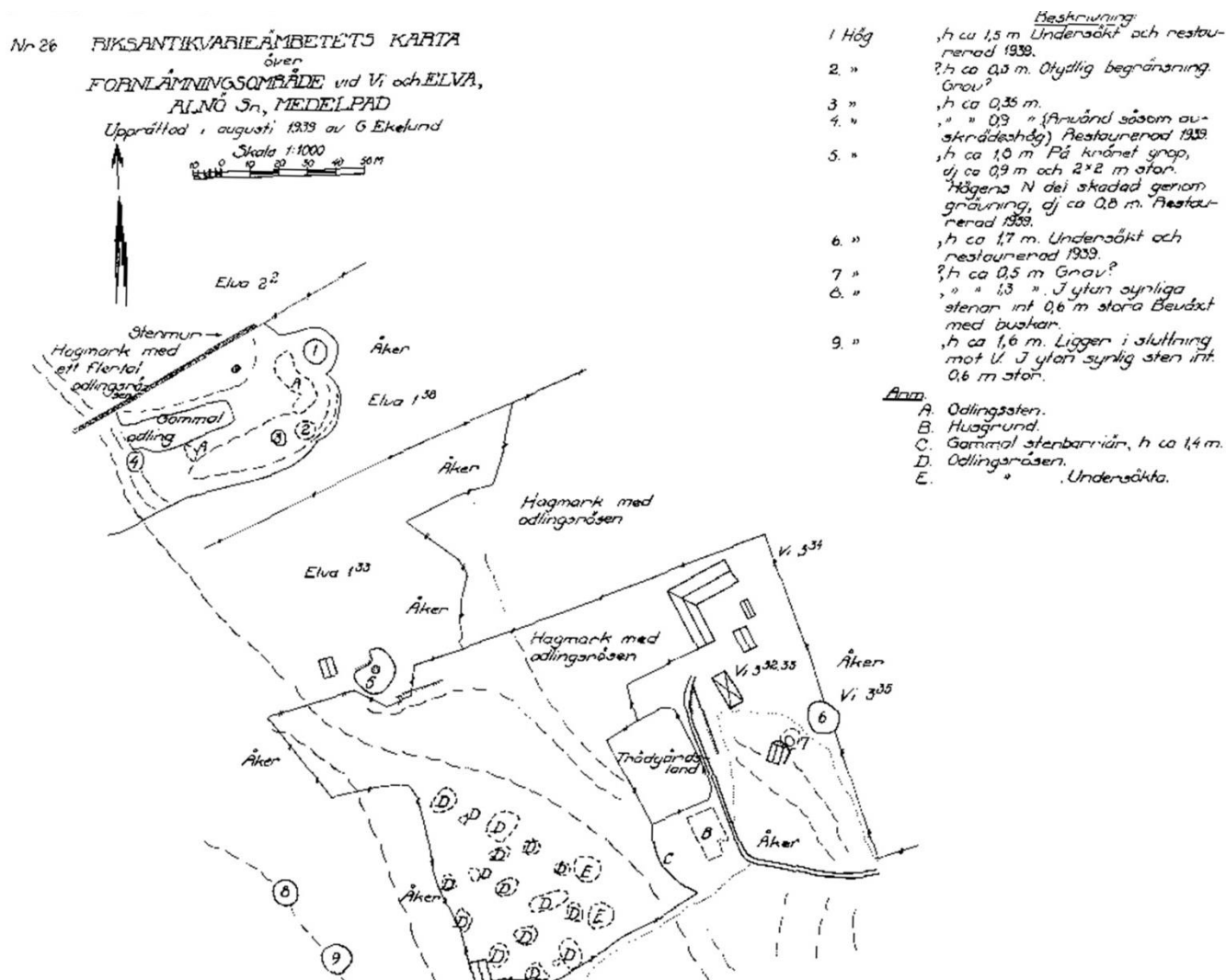

Fig. 2 Gunnar Ekelunds karta över området 1939. Hans numreringar av gravarna 1-4 motsvarar Raä 58, nr 5 motsvarar Raä 59, nr 6 är Raä 61 och nr 8-9 är Raä 60. Odlingsrösen (D) är dagens Raä 75.

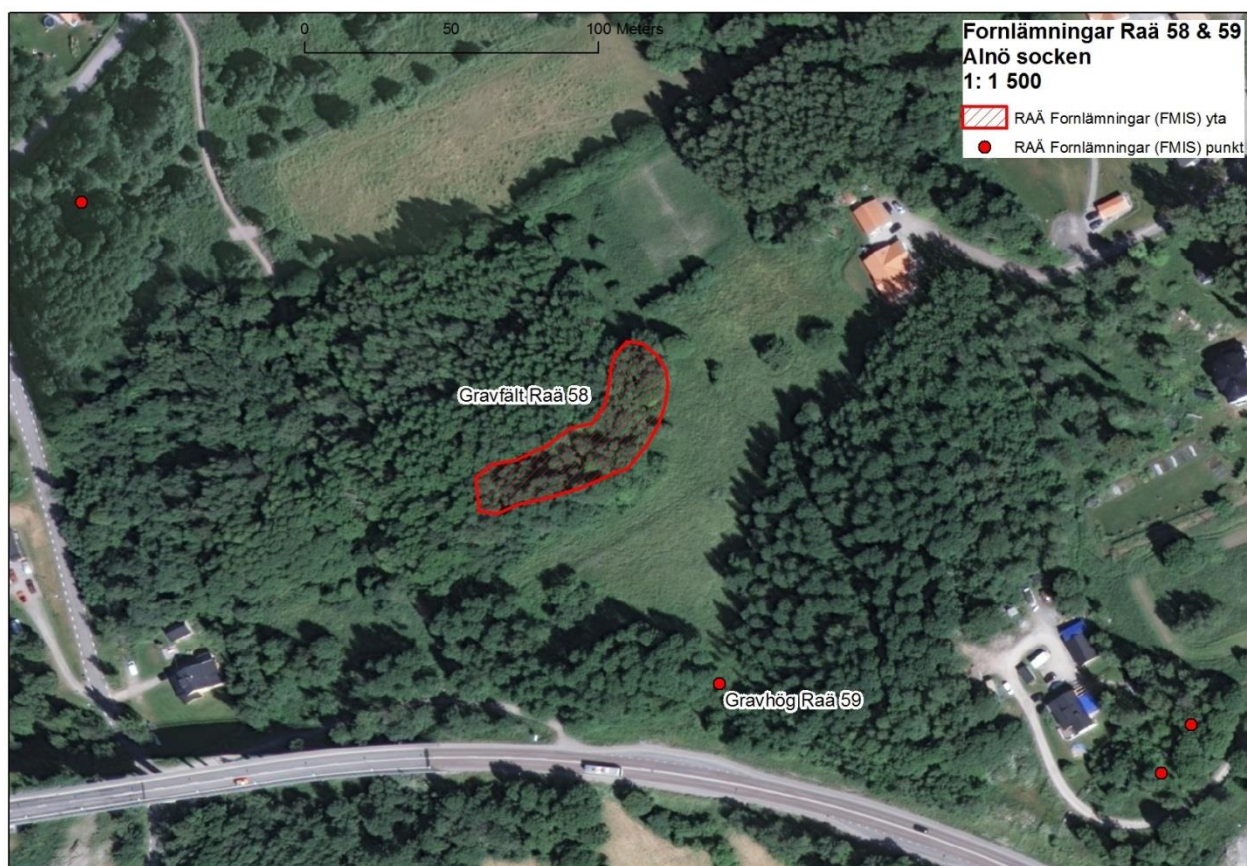

Fig. 3. Ortofoto över området. Se även fig. 1-2.

Fig. 4. Ett av de odlingsrösen som Ekelund undersökte 1939, sydost om Raä 59. Det hör till dagens Raä 75. Foto ATA.

8. Odlingsröse. Undersökt. Fr. N.N.V.
E å specialkartan fornl.nr 26.

Raä 59

Graven beskrivs i fms som en hög, omkring 15 meter i diameter och ca 1,4 meter hög, med enstaka stenar synliga i ytan. Skadad i N-NV delen samt bevuxen med några lövbuskar. Gottfrid Adlertz nämner ett trettiotal högar vid Wi redan 1898/99, varav en borde ha varit Raä 59.

1939 gjorde Gunnar Ekelund flera undersökningar och restaureringar av skadade gravar på Alnön. Bl a restaurerades den nu aktuella högen inom Raä 59, som då omfattade flera gravar varav några undersöktes. Området kring graven var då åker och glest bevuxen betesmark. Ekelund beskriver graven som *ett jordblandat röse, delvis tätt överväxt med buskage och med en fägata över krönet i Ö-V riktning. I rösets krön fanns en rund grop, 2 m i diameter och 0,5 m djup. Rösets NV del var till stor del bortgrävd och där fanns en 0,5 m djup grop.* Ekelund restaurerade röset och beskriver att kvartspulver först ströddes över de skadade partierna. Detta kunde tyvärr inte ses vid undersökningen 2013.

Fig. 5. Ekelunds foto av graven från 1939 (foto ATA). Nummer 26:5 är Ekelunds numrering av nuvarande Raä 59 (se fig. 2).

Vid undersökningen och framrensingen av resterna av graven 2013, visade det sig även att det fanns en yttre, gles kantkedja, ca 20 meter i diameter. Den bestod av stenblock och ett bitvis bevarat lager med småsten lagda i ytan mellan stenblocken och kärnröset, närmast som ett "brätte". De flesta av de yttre stenblocken var täckta av matjord och upptäcktes först när ytorna runt graven banades av med maskin. Det inre kärnröset var 16 m i diameter (V-Ö). Storleken i N-S riktning går inte att säga något om, då den södra delen var helt bortgrävd.

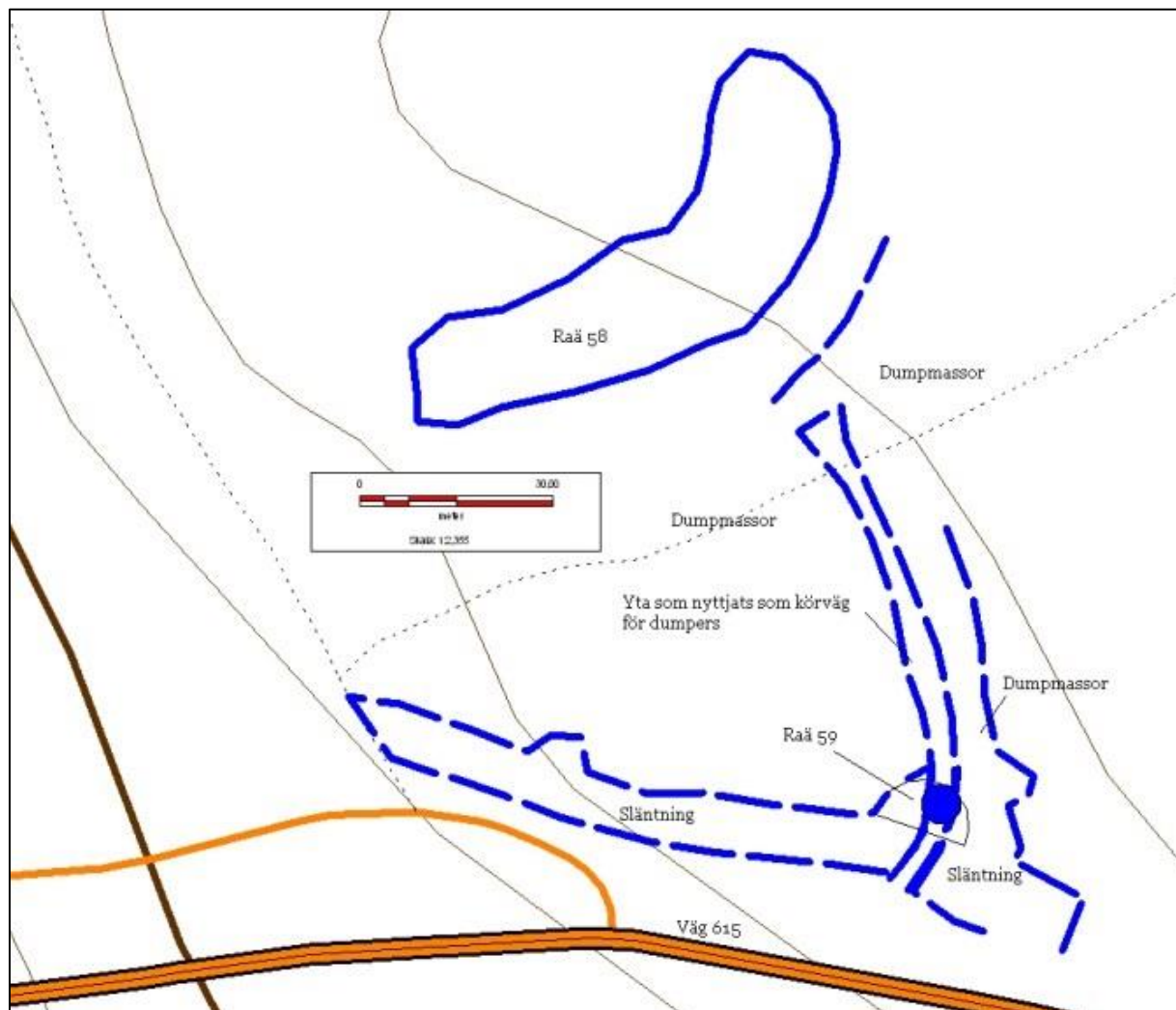

Fig. 6. Inmätningar som Murberget genomförde 2011 då skadorna upptäcktes. Inmätningarna visar skadorna på Raä 59 och området mellan Raä 59 och Raä 58. Markeringen av resterna av gravhögen är ungefärlig då den täcktes av jordmassor och dumperväg.

Bilder över graven och närområdet 2011

Fig. 7. Resterna av graven ligger på krönet bakom dumpern. Foto från väg 615, mot norr.

Fig. 8. I förgrunden norra delen av graven Raä 59, överlagrad av dumperväg och schaktmassor. En av högarna Raä 58 syns i dungen bakom personen i bild. Foto mot norr.

Fig. 9. I förgrunden tillfällig väg och schaktmassor på ytan mellan Raä 58 och Raä 59. I öppningen mellan träden, mellan de bortersta jordhögarna, är platsen för graven Raä 59. Foto mot S-SÖ.

Redovisning av arbetet

Undersökning och resultat

Den arkeologiska undersökningen utfördes under maj-juni 2013 och arbetet inleddes med att försöka särskilja de pålagda stenarna från de stenar som hörde till graven samt att försöka identifiera gravens begränsning. Till detta användes grävmaskin. I början var också oklart vad och hur mycket som egentligen fanns kvar av graven, vilket bidrog till att försvåra arbetet. Att avgöra vilka stenar som var påförda eller inte, var inte alla gånger helt självklart.

Både media och allmänhet visade stort intresse för undersökningen och varje dag kom ett antal besökare som guidades på platsen.

På ytorna norr och nordväst om graven togs sökschakt upp för att se om där fanns anläggningar. Schaktövervakning gjordes på vissa ytor vid bortgrävning av massorna i anslutning till Raä 58 och Raä 59 samt längs den dumpersväg som anlagts 2011. I tre av schakten norr om graven fanns sot/kolfläckar, som samtliga var tunna och diffusa och utan skörbränd sten. De kan dock indikera att lämningar kan finnas i området. Den östra kolfläcken (X6925667, Y1582887) var något tjockare och skulle möjligen kunna vara en hårdrest. Intill fanns ett jordfast stenblock. Området söktes också av med metalldetektor, utan resultat.

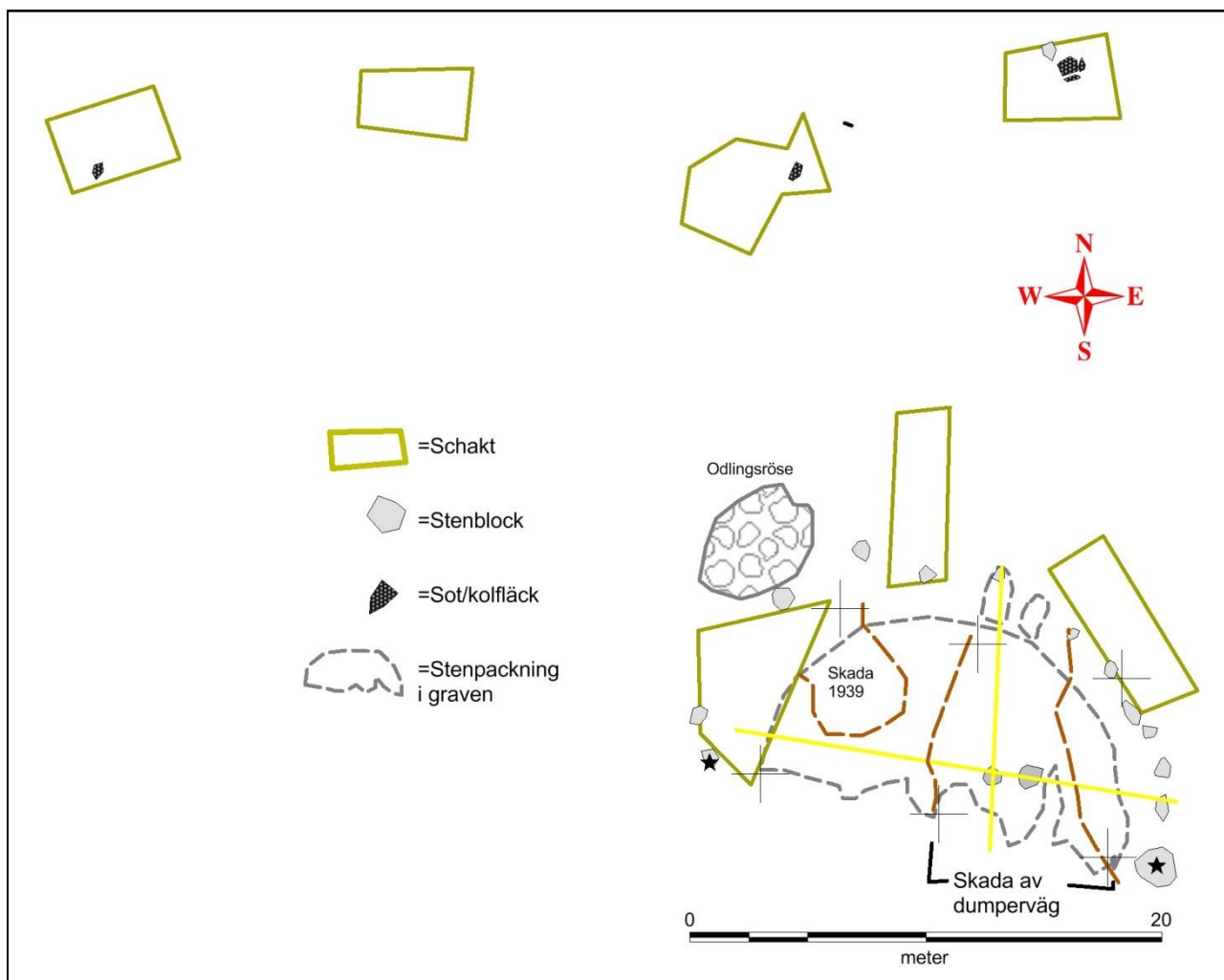

Fig. 10. Översiktlig plan med schakt och Raä 59 (större bild i bilaga 2).

Röset rensades först fram grovt med hjälp av grävmaskin, sedan handrensades stenpackningen och dokumenterades i plan med foto och mättes in med RTK-GPS. Fyllningen i skadan som restaurerades 1939 gröptes ur med maskin. Fyllningen bestod mest av plocksten och jord, men innehöll även en del sentida skräp (slaktavfall/ben, tegel, järn, plåtburkar, glas).

När alla påförda jordmassor och sten avlägsnats från graven, visade den sig vara större än vad som angavs i fms, samt ha en yttre kantkedja av block och småsten närmast som ett "brätte". Det fanns också antydning till "ekrar" mellan inre- och yttre kantkedja (se fig. 11). Med kantkedjan mätte graven närmare 20 meter i diameter (mot 15 i tidigare beskrivning).

Den norra halvan av graven såg till en början ut att vara något så när bevarad, utom det övre skiktet sten i körvägen. Ytan motsvarade ca 90 m². Den äldre skadan på Raä 59, som restaurerades på 1930-talet, visade sig senare vara större och djupare än vad som först kunde ses. Den gamla skadan omfattade drygt 1/3 av den kvarvarande halvan av graven, alltså den del som fanns kvar att undersöka 2013. Av gropen i rösets krön, som Ekelund beskriver 1939, syntes ingenting vid undersökningen 2013.

Två profiler drogs, en i N-S och en i V-Ö riktning. Den V-Ö profilen ligger i stort sett längs skärningen där graven släntats bort mot vägen. Det var också vid rensningen av profilen som de första brända benen påträffades i västra delen av graven. Profilerna ritades i skala 1:20.

I och med att en del av stenblocken var så stora användes grävmaskin för att lyfta stenarna i röset, varvat med handrensning och bortgrävning av jorden som delvis sållades (p g a tidsbrist kunde inte all fyllning sållas).

Fig. 11. Det som fanns kvar av kärnröset framrensat och fotograferat mot söder. Skadan som reparerades 1939 syns till höger i röset. Yttre och inre kantkedja markerade med rött och blått, samt stenformationen där de obrända benen påträffades är inringat med rött (dumpervägen syns som en försänkning på båda sidor om den markeringen).

Gravens överbyggnad bestod av sten med jordfyllning. Stenstorleken var mycket varierande, från 0,05-0,1 m stora stenar upp till block på ca 1,2 meter. Flertalet var mellan 0,3-0,5 m stora, men påtagligt många stenar var större än 0,5 meter och ett 50-tal större än 1 x 0,5 m. Det största blocket i fyllningen var 1,2 x 0,6 x 0,7 meter stort. Stenpackningen var överlag hårt packad (utom i de delar som ingick i restaureringen 1939) och vällagd. Ofta var ovala eller avlånga/kantiga stenar nedkilade mellan runda stenar. Karaktären förstärktes av att jordfyllningen var rik på mindre sten i storleken 0,1-0,2 m.

I dumpervägen hade också stenar och jord packats ihop, samt att det övre skiktet sten hade avlägsnats. Röset var markant lägre i profil i det partiet och var otroligt hårt att gräva.

Under stenpackningen fanns inget brandlager. Bitvis fanns ett mycket tunt lager sot med spridda kolfragment. Vid rensning av profilen i väster, i anslutning till den skada som lagades på 1930-talet, påträffades ett mindre sotigt parti innehållande brända ben. De tolkades som en sekundär begravning då de återfanns i den västra delen. 14 gram av de brända benen har av osteolog bestämts som rörben från människa.

Centralt i graven, under stenpackningen och mitt i dumpervägen, påträffades ett fåtal **obrända** ben och tänder som visade sig vara från får/get. Dessa är väldigt lika människans framtänder (i fält antogs också att det var människotänder). Skillnaden är att get/får-tänder har emalj även på roten. De obrända benen låg inom en ca 2 meter stor, grund ca 0,1 m djup nedgrävning med något mörkare jord/grus. På "torn"-fotona av röset (som togs från maskinens skopa) sågs senare en antydning till formation i stenpackningen, som en "ram" (eller kista?) i det område där de obrända benen påträffades. Det observerades inte nere på marken och blev tyvärr inte dokumenterat på annat vis.

Det var också svårt att se på nära håll, eftersom det övre lagret av stenpackningen var förstört av dumpervägen. Som jämförande exempel kan nämnas att i högen Raä 61, som undersöktes av Ekelund 1939, låg brandlager och en obränd kam inom en "stenram av klumpstenar".

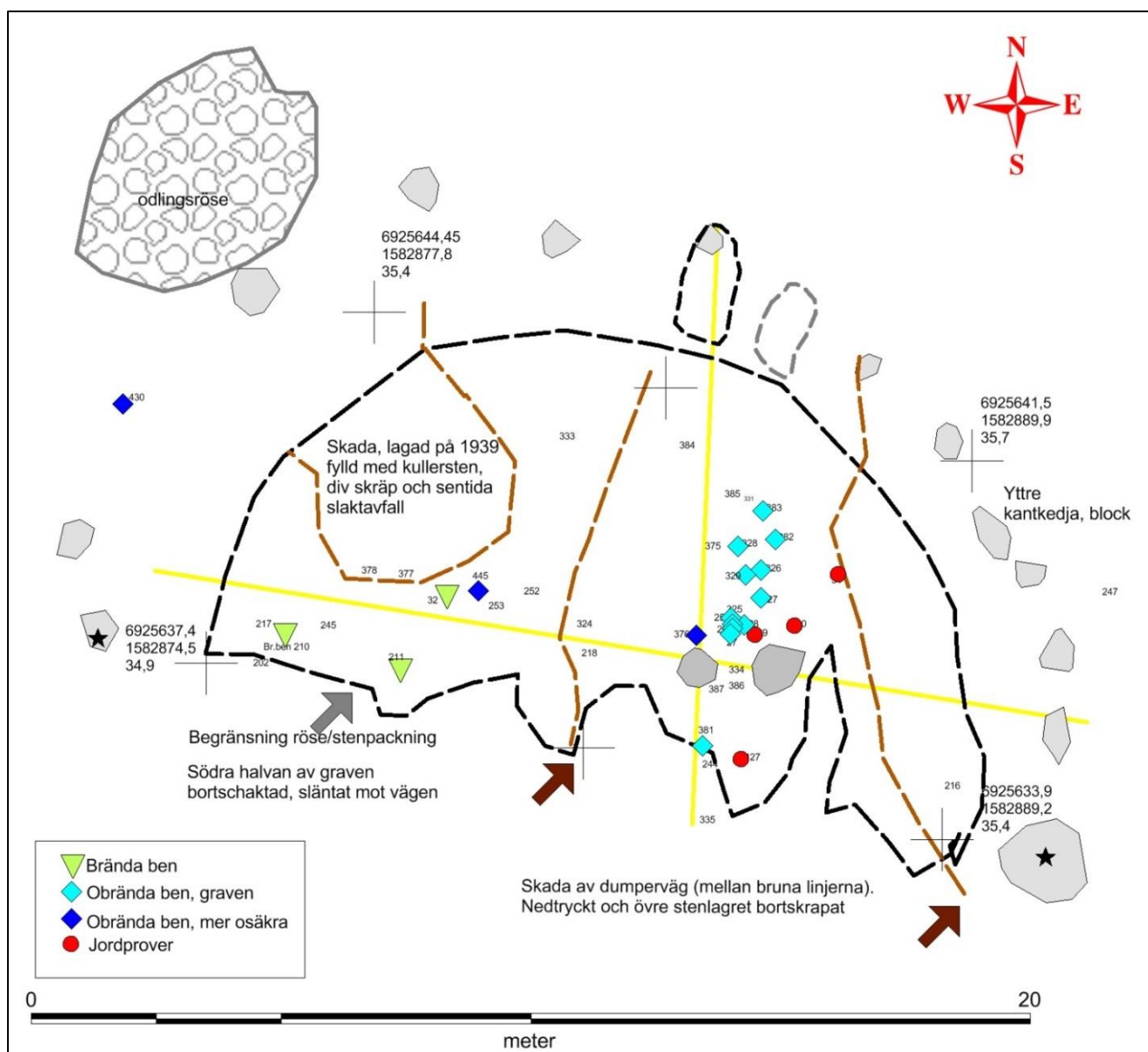

Fig. 12. Plan över graven, med skadorna och fynden markerade (se även bilaga 2).

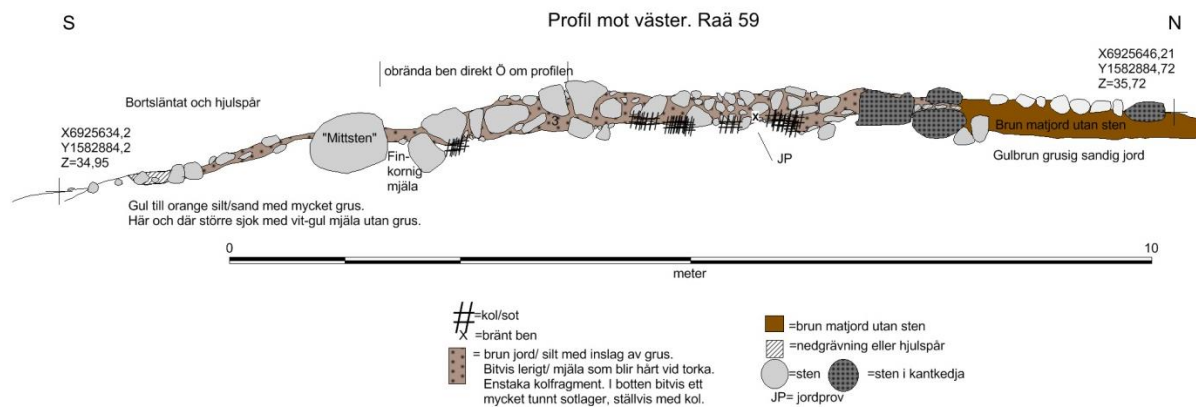

Fig. 13. Profil mot väster (större bild i bilaga 2).

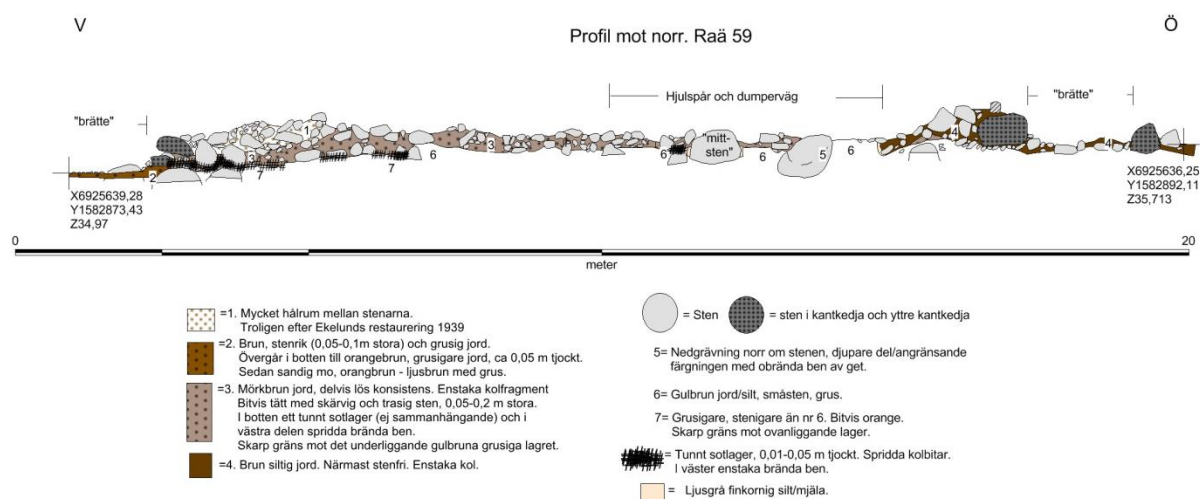

Fig. 14. Profil mot norr (större bild i bilaga 2).

Bilder 2013

Fig. 15. Raä 59 med dumpmassor, innan undersökning 2013. Sett mot norr.

Fig. 16. Området mellan Raä 58 och 59. Foto taget från Raä 59 mot NV.

Fig. 17. Borttagande av massor på Raä 59. Rösets västra kant, några av stenarna syntes även innan dumpmassorna togs bort. Foto mot öster.

Fig. 18. Dumpmassorna avlägsnade och rensning påbörjad. Delar av den norra kantkedjan börjar synas. Dumpervägen syns som en försänkning tvärsöver graven. Foto mot söder.

Fig. 19. Graven börjar ta form. Den västra delen av röset efter framrensning. Till höger i bild syns släntningen som halverat graven. Röset var tydligt avgrävt mot söder. Foto mot öster.

Fig. 20. Skadan som reparerades 1939, delvis urgröpt på fyllnadsmassor. Foto mot SV.

Fig. 21. Dumpervägen och tydlig kant i söder där graven schaktats bort. Foto mot N.

Fig. 22. Den östra delen av inre kantkedjan närmast i bild. Den var mycket vällagd och markant högre där dumpervägen gör att vi inte vet hur det övre lagret sten sett ut. Schaktanten mot söder är tydlig till vänster i bild. Foto mot väster.

Fig. 23. Grovrensats. Foto mot söder.

Fig. 24. NV delen av graven. Täktskadan som reparerades 1939 är tömd på fyllmassor och syns som en stor grop. Foto mot öster.

Fig. 25. Yttre och inre kantkedja i östra delen. Foto mot väster och Alnöbron i bakgrunden.

Fig. 26. Yttre och inre kantkedja i östra delen. Foto mot väster och Alnöbron i bakgrunden.

*Fig. 27. Röset
färdigrensat. Foto mot SÖ.*

*Fig. 28.
Foto mot nordväst.*

*Fig. 29. Östra kantkedjan,
foto mot NNV.*

Fig. 30. Östra delen med yttre kantkedja närmast i bild. Foto mot V.

Fig. 31. Stenlyft med hjälp av grävmaskiner i olika format.

Fig. 32. Flera av stenblocken hade varit omöjliga att flytta utan maskin.

Fig. 33. Nedgrävningen med de obrända benen. Gula pinnar markerar var ben hittats. N-S profil med den runda "mittstenen" i bildens vänstra kant.

Fig. 34. Obränt ben in situ.

Fig. 35. Utsikten mot söder, Tunadals såg och Nolbykullen i bakgrunden.

Osteologisk analys

av Emma Sjöling, SAU. Se även bilaga 4.

Sammanlagt analyserades 248 fragment eller 160 benenheter med en vikt på ca 67 gram. Av dessa var 170 fragment (135 benenheter) eller 33 gram brända.

Ca 10 gram av de brända benen identifierades till människa. Av dessa kom alla ben från långa rörben. Resterande identifierade ben kom från djur: fragment av under- eller överkäke, tandfragment från bl a gräsätare och ett antal fragment från oidentifierade benslag. Benen var gråvita till färgen och har sannolikt utsatts för en hög förbränningsgrad.

Benen utanför brandgraven var nästan uteslutande obrända. Några av dessa har tolkats som sentida/recenta och låg invid en skada i stensättningen nordvästra del. Här framkom även kullersten och sentida skräp. Bland de benen identifierades enbart djurben och av dessa bl a några fågelben.

Återstående 11 gram ben (med 58 fragment eller 16 benenheter) identifierades till djurben (eller förblev oidentifierade). Majoriteten av dem var högt fragmenterade. Bland benen fanns två framtänder från får/get, revben från en gräsätare och ett fragment från en svanskota från en stor gräsätare. Övriga djurben kom ex från långa rörben eller mellanhands-/mellanfotsben.

C14-analys

För datering av graven valdes ett av de brända benen som identifierats från människa och en av de obrända tänderna från får/get.

Dateringarna blev överaskande, då det visade sig att de brända människoben fick en datering till 172 ± 30 BP. Kalibrerat med 2σ ger det spretiga dateringar mellan 1650–1960 e. Kr (se fig. 36). Den obrända tanden från får/get daterades till 1533 ± 30 BP, vilket kalibrerat med 2σ ger en datering mellan 430 – 600 e. Kr, med en tyngdpunkt till mitten/senare delen av 500-talet. Se även bilaga 6.

Då det blev en sentida datering av de brända människoben gjordes dateringarna om, med samma resultat.

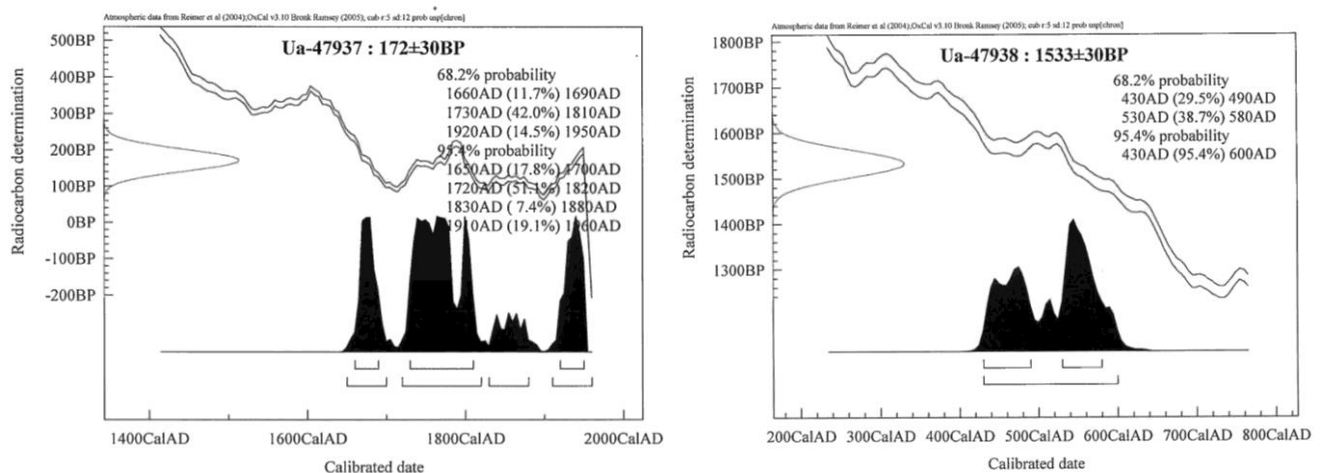

Fig. 36. Kalibreringskurvorna för de brända benen (till vänster) och den obrända tanden från får/get (till höger).

Tolkning och utvärdering

Trots alla skador, tycktes till en början stora delar av högen ändå vara bevarade (som bättre beskrivs som jordblandat röse). Efter att dumpmassorna avlägsnats framträdde en vällagd inre kantkedja och en yttre kantkedja av stora block. Däremellan fanns partier med mindre plocksten, främst i öst-nordöst, som ursprungligen troligen funnits runtom och utgjort ett "brätte". Det visade sig dock snart att lite drygt halva graven hade raderats av släntningen i söder mot vägen. Utöver släntningen fanns stora markskador orsakade av dumpervägen tvärsöver graven. Den gamla täktskadan i NV delen var också större både ytmässigt och på djupet, än vad som först kunde ses.

Det fanns inget egentligt brandlager under stenpackningen. Bitvis fanns ett mycket tunt lager sot med enstaka kolfragment. Vid rensning av profilen i väster, i anslutning till den skada som lagades på 1930-talet, påträffades ett mindre sotigt parti innehållande brända ben. De tolkades som en sekundär begravning då de återfanns i den västra delen och utkanten av graven. 14 gram av de brända benen har av osteolog bestämts som rörben från människa.

Centralt i graven, under stenpackningen och i dumpervägen, påträffades ett fåtal **obrända** ben och tänder som visade sig vara från får/get. Dessa är väldigt lika människans framtänder (i fält antogs också att det var människotänder), skillnaden är att get/får har emalj även på tandroten. Inga föremål påträffades i graven. Att obrända ben bevaras i jorden i de här trakterna är ganska ovanligt, då jordförhållandena inte är optimala för det. Här har ändå enstaka ben bevarats intill och under stenar.

Tolkningen är att centralgraven varit en skelettgrav alternativt urnegrav, från senare delen folkvandringstid och den döde fått en får/get med som gravgåva. Eftersom inga obrända människoben påträffades (eller gravgåvor som är relativt vanligt vid den här tidsperioden), kan antingen antas att de inte har bevarats eller att de har förstörts vid de markarbeten som tagit bort drygt halva fornlämningen. Gravens mittpunkt ligger strax söder om de delar som fanns kvar av graven. Det gör att det senare alternativet kanske är det mest troliga.

Dateringen av benen är minst sagt förbryllande – de brända människoben fick sentida dateringar till mellan 1660 och 1950 och den obrända tanden från får/get daterades till 430–600 e. Kr, vilket är en rimlig datering av graven.

Resultaten ger inga självklara slutsatser. Till en början antogs att proverna förväxlats, varför osteologen och Ångströmlaboratoriet kontaktades för en ny bedömning och dateringen gjordes om – med samma resultat.

Mysteriet med dateringen av de brända människoben kvarstår alltså och några olika (mer eller mindre fantasifulla) alternativ kan tänkas;

- a) en sekundärgrav med brända ben som kontaminerats på något vis, t e x vid restaureringen 1939 eller då den skadan uppstod?
- b) finns en (okänd?) avrättningsplats från historisk i närheten?
- c) eventuella häxbränningar på 1600-talet?
- d) är det ett mordfall från historisk tid?
- e) är benen felbedömda?

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsmuseets dnr: 2013/171

Länsstyrelsens dnr:431-2946-13

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Sundsvall

Socken: Alnö

Raä nr: 59

Fastighet: Älva 1:36

Kartblad: 17H5g SÖ (RT90)

Belägenhet angivet i Sweref 99: E 1582882 N 6925638

Nivå över havet: 35 m ö h

Undersökningstid: 22/5-28/6 2013

Personal: Maria Lindeberg, Ulf Fransson, Ola George

Rapportsammanställning: Maria Lindeberg

Dokumentationsmaterial i form av fotografier, mätfiler och beskrivningar förvaras på Murberget, Länsmuseet Västernorrland.

Referenser

Adlertz, Gottfrid. 1899. Arkeologiska undersökningar i Medelpad 1898. Månadsbladet Tjugosjunde och tjugoåttonde årgångarna 1898, 1899.

Gunnar Ekelund. 1939. Rapport över restaurering och undersökningar av de inom Alnö socken, Medelpad förekommande fasta fornlämningar.

Spång, Lars Göran. 2012. Norra Alnön – ett riksintresse. Länsmuseets småskriftsserie nr 10. Murberget Länsmuseet Västernorrland. Härnösand 2012

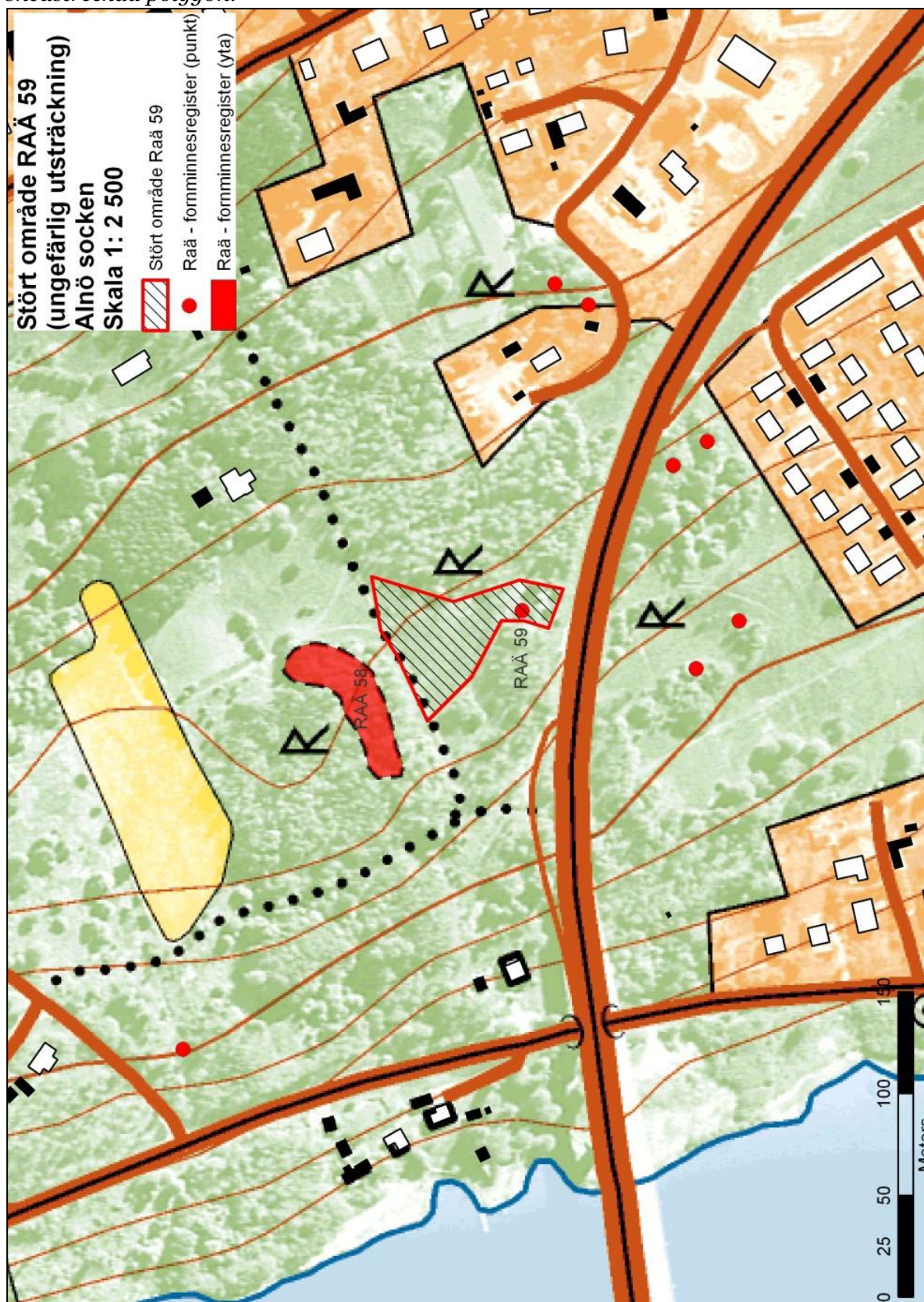
Spång, Lars Göran. 2013. Loggbok. Underlag till skriften Norra Alnön – ett riksintresse. Rapport 2013:4. Murberget, Länsmuseet Västernorrland.

Bilagor

- 1: Karta över undersökningsområdet
2. Planer
3. Profiler
4. Osteologisk analys
5. Fyndlista
6. C14
7. Dagboksanteckningar
8. Fotolista och kontaktark
9. Tidningsartiklar

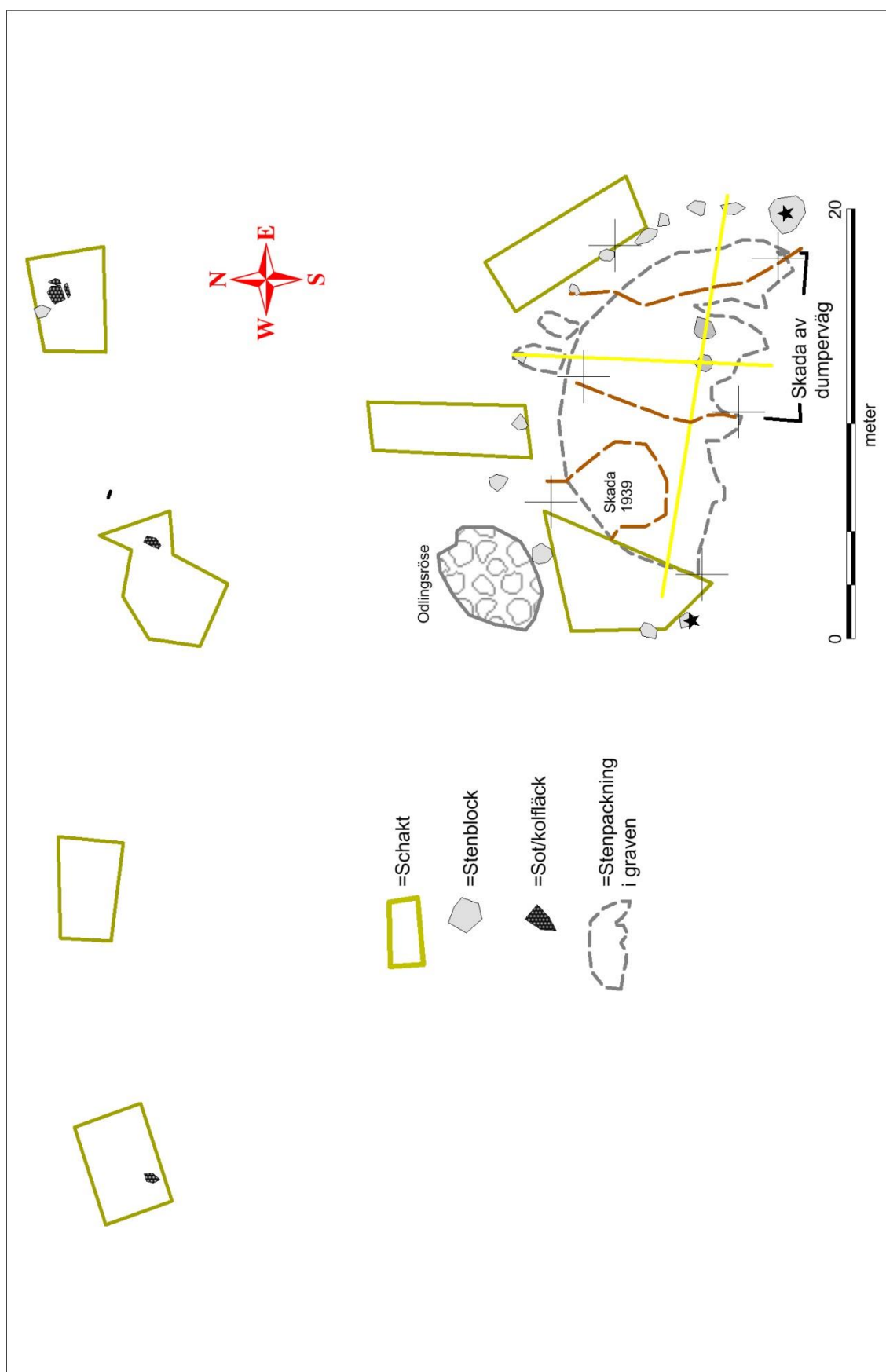
1. Karta över undersökningsområdet

Undersökningsområdet och de av jorddeponering skadade ytorna är markerat med snedstreckad polygon.

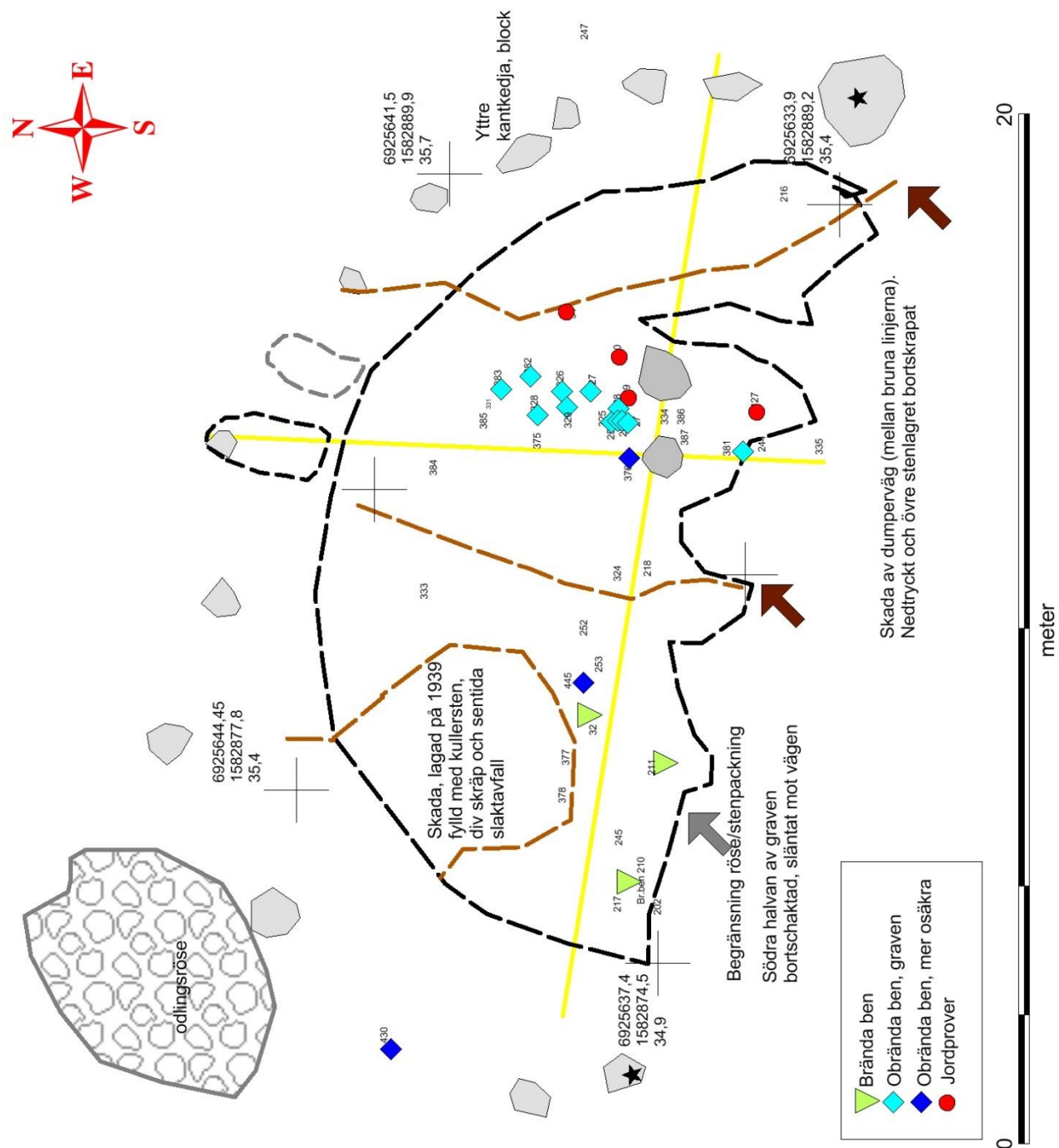

2. Planer

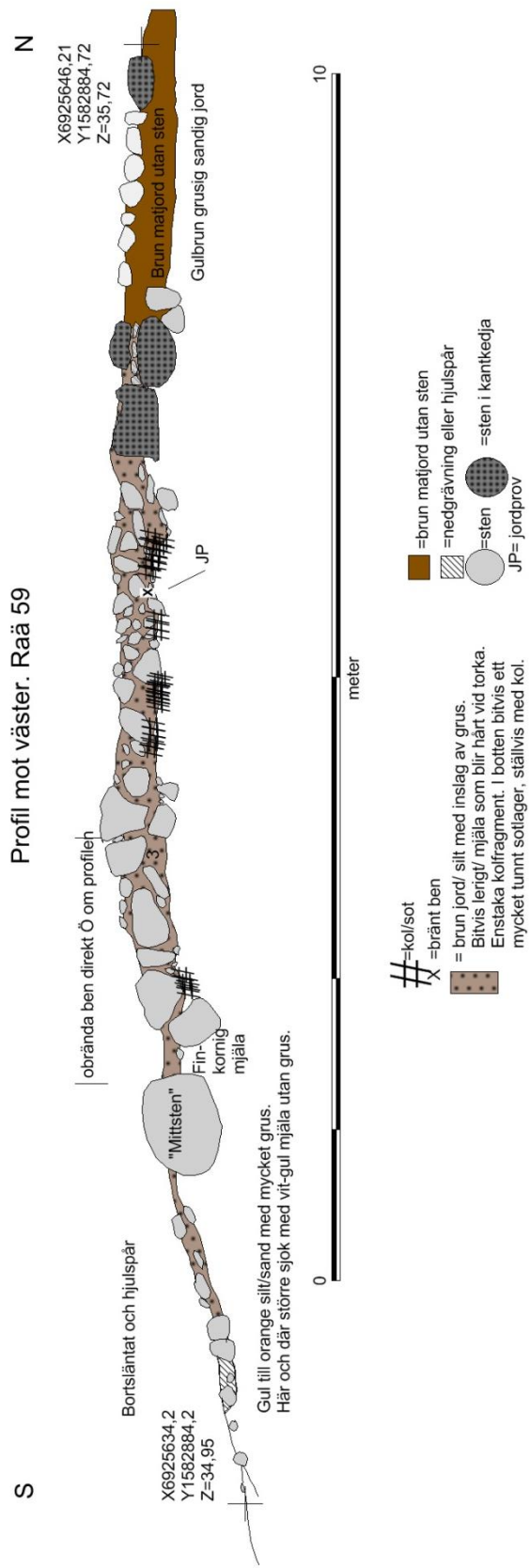
Plan över graven Raä 59 och schakt norr om graven

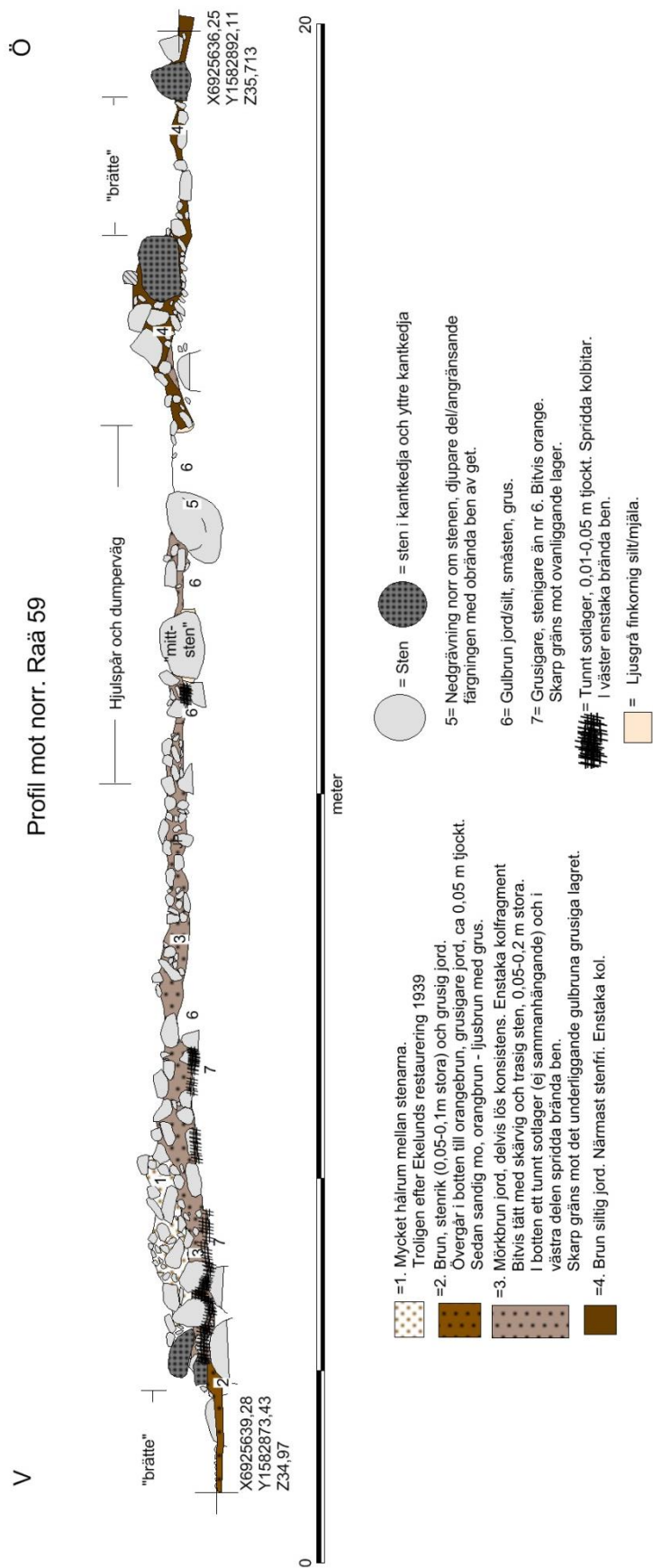

Plan över Raä 59 med förklaringar och fyndnummer

3. Profiler

4. Osteologisk analys

Brandgrav och obrända djurben
Fornlämning 59, Alnö socken, Medelpad

SAU rapport 2013:17 O

Emma Sjöling

Osteologisk analys av en brandgrav och obrända djurben från en stensättning, fornlämning 59, Alnö socken, Medelpad

Emma Sjöling

SAU (Societas Archaeologica Upsaliensis)

emma.sjoling@sau.se

Inledning

Under november 2013 analyserades ett benmaterial från en räddningsgrävning av en skadad stensättning i Alnö socken, Medelpad. Graven har preliminärt daterats till järnåldern. Ungefär hälften av stensättningen var bortschaktad. Delar av en brandgrav påträffades i anslutning till den bortschaktade ytan. Stensättningen har dessutom skadats ytterligare av en sentida körväg. I stenpackningen under körvägen påträffades obrända ben och tänder inom ett område på ett par meter i diameter. Ytterligare obrända ben fanns i stensättningen där vissa av dem har tolkats som sentida/recenta (muntl. Maria Lindeberg, Murberget).

Resultat

Sammanlagt analyserades 248 fragment eller 160 benenheter med en vikt på ca 67 gram (fig 1). Av dessa var 170 fragment (135 benenheter) eller 33 gram brända. En skadad benenhet kan bestå av flera fragment från ett och samma ben.

Fig 1. Fördelningen av obrända och brända ben.

Status	Benenhet	Antal fragm	Vikt (g)
Obränt	25	78	34,59
Bränt	135	170	32,6
Totalt	160	248	67,19

Brandgraven

Den skadade brandgraven innehöll 168 brända benfragment (133 benenheter) med en vikt på 32 gram (fig 2). Ca 10 gram identifierades till människa. Av dessa kom alla ben från långa rörben. Resterande identifierade ben kom från djur: fragment av under- eller överkäke, tandfragment från bl a gräsätare och ett antal fragment från oidentifierade benslag. Benen var gråvita till färgen och har sannolikt utsatts för en hög förbränningsgrad. Det genomsnittliga fragmentet vägde 0,19 gram vilket är en hög fragmenteringsgrad.

Fig 2. Brandgraven i stensättningen, pnr 210. Art, kroppsdel, benslag/tand.

Art	Kroppsdel	Benslag/Tand	Benenhet	Antal fragm	Vikt (g)
Människa	Extremiteter	Os longum (långt rörben)	10	16	10,24
Gräsätare	Kranium	Dens (tand)	1	1	0,07
Däggdjur	Kranium	Maxilla/ Mandibula (över-/underkäke)	2	16	6,24
Däggdjur	Kranium	Dens (tand)	3	6	0,37

Däggdjur		Obestämt benslag	1	13	5,73
Djur		Obestämt benslag	6	6	1,47
Oidentifierat		Obestämt benslag	110	110	7,94
Totalt			133	168	32,06

Djurben utanför brandgraven

Benen utanför brandgraven var nästan uteslutande obrända. Några av dessa har tolkats som sentida/recenta: pnr 32, 252, 377, 378, 430 och 445. De låg invid en skada i stensättningen nordvästra del. Här framkom även kullersten och sentida skräp. Bland de benen identifierades enbart djurben och av dessa bl a några fågelben.

Återstående 11 gram ben (med 58 fragment eller 16 benenheter) identifierades till djurben (eller förblev oidentifierade). Majoriteten av dem var högt fragmenterade. Bland benen fanns två framtänder från får/get, revben från en gräsätare och ett fragment från en svanskota från en stor gräsätare. Övriga djurben kom ex från långa rörben eller mellanhands-/mellanfotsben.

Fig 3. Bentabell.

Nr	Pnr	Kontext	Art	Kroppsdelen	Benslag/Tand	Bendel/Anmärkning	Fragmenterad	Obränt/Bränt	Benenheter	Antal fragment	Vikt (g)
1		Ö-V profil, djup 1,14 m, vid 3,3 m	Gräsätare	Bål	Costa (revben)		Fragment	OB	1	2	1,46
2		Ö-V profil, djup 1,14 m, vid 3,3 m	Stor gräsätare		Vertebra coccygis = vert caudalis (svanskota)	Sannolikt nöt	Fragment	OB	1	1	1,82
3	25		Däggdjur		Os longum/Metapodium (långa rörben/mellanhands-/mellanfotsben)		Fragment	OB	1	26	1,63
4	27		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	OB	1	1	0,01
5	27		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	OB	1	1	0,01
6	28		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	OB	1	5	0,03
7	32		Fågel		Vertebra (kota)	Recent?	Fragment	OB	2	2	0,11
8	32		Oidentifierat		Obestämt benslag	Recent?	Fragment	OB	1	1	0,02
9	210		Nöt	Kranium	Dens (tand)	P2 i maxilla (dx); Recent?	Komplett	OB	1	1	5,03
10	244		Däggdjur	Extremiteter	Os longum (långa rörben)		Fragment	OB	1	1	1,27
11	252		Däggdjur		Obestämt benslag	Recent?	Fragment	OB	1	2	0,31
12	325		Däggdjur		Obestämt benslag		Fragment	OB	1	3	0,81

13	326		Däggdjur		Os longum/Metapodium (långa rörben/mellanhands-/mellanfotsben)		Fragment	OB	1	6	2,17
14	327		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	OB	1	2	0,06
15	328		Får/Get	Kranium	Dens (tand)	Incisiv	Intakt	OB	1	1	0,52
16	329		Får/Get	Kranium	Dens (tand)	Incisiv	Fragment	OB	1	3	0,23
17	376		Liten gnagare	Extremiteter	Os longum (långa rörben)	epifysyta; Recent?	Fragment	OB	1	3	0,01
18	377		Stor gräsätare	Extremiteter	Tibia (skenben)	Diafys; Slaktspår, Recent?	Fragment	OB	1	6	14,76
19	378		Stor gräsätare	Bål	Vertebra (kota)	Recent?	Fragment	OB	1	1	1,5
20	378		Fågel	Extremiteter	Femur (lårben)	Liten fågel, Recent?	Intakt	OB	1	1	0,07
21	378		Fågel	Extremiteter	Carpometacarpus	Liten fågel, Recent?	Intakt	OB	1	1	0,06
22	381		Däggdjur		Obestämt benslag		Fragment	OB	1	1	0,06
23	430		Liten gräsätare	Bål	Costa (revben)	Recent?	Fragment	OB	1	6	0,94
24	445		Stor gräsätare	Hand/Fot	Phalanx 2 (finger-/tåben 2)	Recent?	Fragment	OB	1	1	1,7
25	210		Människa	Extremiteter	Os longum (långa rörben)		Fragment	BB	10	16	10,24
26	210		Däggdjur	Kranium	Maxilla/Mandibula (över-/underkäke)		Fragment	BB	2	16	6,24
27	210		Däggdjur		Obestämt benslag		Fragment	BB	1	13	5,73
28	210		Gräsätare	Kranium	Dens (tand)		Fragment	BB	1	1	0,07
29	210		Däggdjur	Kranium	Dens (tand)		Fragment	BB	3	6	0,37
30	210		Djur		Obestämt benslag		Fragment	BB	6	6	1,47
31	210		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	BB	110	110	7,94
32	211		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	BB	1	1	0,18
33	384		Oidentifierat		Obestämt benslag		Fragment	BB	1	1	0,36

5. Fyndlista

Fyndnummer enligt benlistan i osteologiska rapporten. Kasserade fynd har ej numrerats. Se benlista i bilaga 4 för bestämning av benen.

Fyndlista Alnö Raä 59. Dnr 2011-171										
Nr	Pnr	X	Y	Z	Föremål	Antal	gram	mm	Kommentar	Kasserat
25-31	210	6925637,9	1582876,1	35,1	bränt ben	ca 163			10 gram identifierade till människa. Övriga oidentifierade eller djurben.	
9	210	6925637,9	1582876,1	35,1	obränt ben	1			djurtand, sentida?	
	210	6925637,9	1582876,1	35,1	avslag/splitter?	1			Kvarts. Tveksamt avslag	x
32	211	6925637,2	1582878,2	34,9	bränt ben	1				
10	244	6925635,3	1582884,3	35,1	obränt ben	1			tillsammans med en porslinskärva	
11	252	6925638,5	1582880,8	35,5	obränt ben	2				
12	325	6 925 638,3	1 582 884,9	35,4	obränt ben	3				
13	326	6 925 639,3	1 582 885,6	35,6	obränt ben	4			fragmenten satt ursprungligen ihop	
14	327	6 925 638,7	1 582 885,6	35,5	obränt ben	2				
15	328	6 925 639,8	1 582 885,1	35,6	obränt ben	1			tand får/get. sänd till C14 och ej kvar	
16	329	6 925 639,2	1 582 885,3	35,5	obränt ben	1			Tand får/get.	
18	377	6925638,9	1582878,4	35,3	obränt ben	5			tillsammans med modern spik, glas	
19-21	378	6925638,9	1582977,7	35,3	obränt ben	3			tillsammans med modern spik m.m.	
22	381	6 925 635,8	1 582 884,4	35,2	obränt ben	3				
33	384	6925641,8	1582884,4	35,9	bränt ben	1				
23	430	6 925 642,6	1 582 872,8	35,2	obränt ben	5	2		(urspr 1 ben)	
24	445	6 925 638,9	1 582 879,9	35,3	obränt ben	1				
3	25	6925638,2	1582885	35,5	obränt ben	27			små flagor	
4-5	27	6925638,1	1582884,9	35,4	obränt ben	10			små flagor	

6	28	6925638,2	1582885,3	35,3	obränt ben				små flagor	
7-8	32	6925638,7	1582879,5	35,3	obränt ben	2			Recent?	
1-2		6925638,7	1582876,2							
	216	6925634,9	1582889,1	35,6	hands m. Spik	1	9,2	45x 5x5	skalle 18x12	x
	217	6925638	1582875,8	35,1	järnten	2				x
	218	6925637,6	1582881,9	35,3	sten	2			bergart. Ej bearb	x
	245	6925638,1	1582876,6	35	spik	1			sentida	x
	253	6925638,7	1582880,2	35,4	järnten	1			sentida	x
	375	6925639,8	1582884,9	35,6	Täljsten ? fragment	7		7-35 mm	inga ytor bearb. Inte heller säker täljsten	x
17	376	6 925 637,9	1 582 884,3	35,5	obränt ben	7			sannolikt tand från mus	x
	385	6925640,8	1582884,8	35,5	slipsten ?	1	87,5	74x 45x 15	ingen slipyta, naturligt slät	x
	386	6925637,1	1582884,8	35,5	sten	1	0,2	15x 11	naturliga flisor, utgår	x
	26	6925638,1	1582885	35,5	sten	2			utgår	x
	schakt 304-309	6925664	1582847	34,3	häkta, järn	1			sentida	x
	schakt 284-287	6925666	1582886	35,8	keramik	1		20x 20	mynningsbit rödgods. Fat/skål. Avspjälkad glasyr	x
	382	6 925 639,9	1 582 885,9	35,6	obränt ben	6			Var inte ben	x
	383	6 925 640,5	1 582 885,6	35,6	obränt ben				Var inte ben	x

6. C14

UPPSALA
UNIVERSITET

murberget		Handl.
2014-02-17		
Dnr	Doss.nr	

Uppsala 2014-02-12

Maria Lindeberg
Murberget, Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 HÄRNÖSAND

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av bränt och obränt ben från RAÄ 59, Alnö socken, Medelpad.

Förbehandling av brända ben:

1. 1,5 % NaOCl tillsatt till det rengjorda och krossade benprovet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 48 timmar.
2. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten.
3. 1M HAc tillsatt till provet och blandningen i rumstemperatur i 24 timmar.
4. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten och intorkat.
5. Lakning med 6 M HCl och den erhållna CO_2 -gasen grafiteras därefter Fe-katalytiskt före acceleratormätningen av ^{14}C -innehållet.

Förbehandling av benmaterial (HCl-metoden):

1. Mekanisk rengöring av ytan (skrapning, ev. sandblästring).
2. Ultraljudstvätt i avjoniserat, urkokt vatten pH=3.
3. Krossning i mortel.
4. 0.8M HCl tillsätts, omrörning (cirka 10°C , 30 min, karbonat bort). Löslig fraktion benämns fraktion A.
5. Olöslig fraktion tillsätts vatten, pH 3, och värms under omrörning (90°C , 6-8 timmar). Löslig del benämns fraktion C och löslig del benämns fraktion D. Fraktion D bör ge den mest relevanta åldern eftersom det mesta av benmaterialets organiska del ("kollagenet") återfinns här. Övriga fraktioner kan emellertid ge information om föroreningsinverkan och bör i kritiska fall dateras. Det kemiska utbytet i de olika stegen kan också ge en vägledning om dateringsresultatets pålitlighet genom att benmaterialets kemiska kvalitet därigenom kan bedömas.

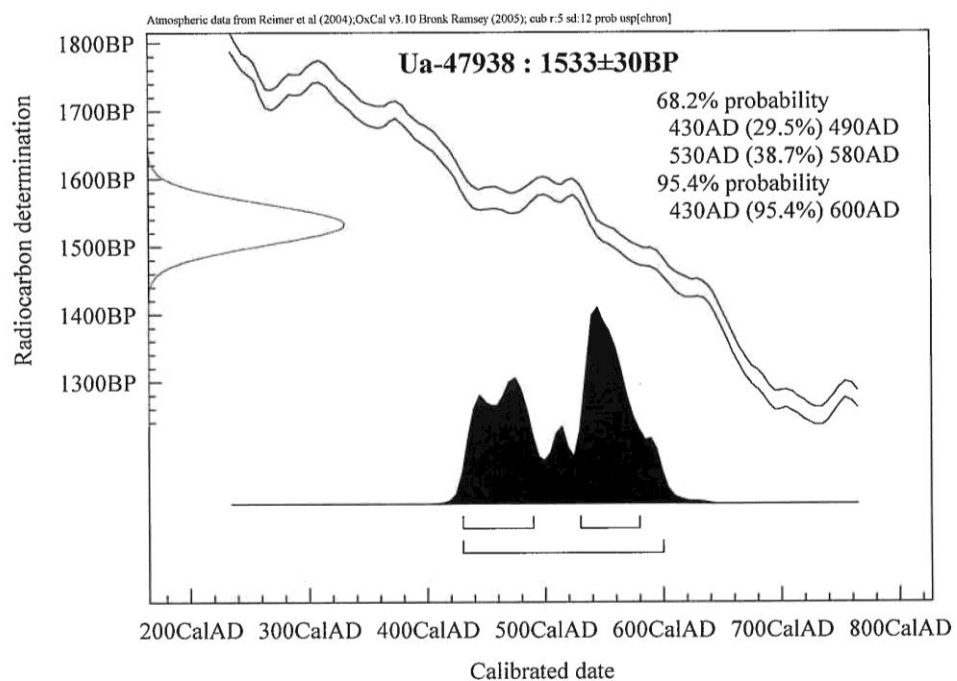
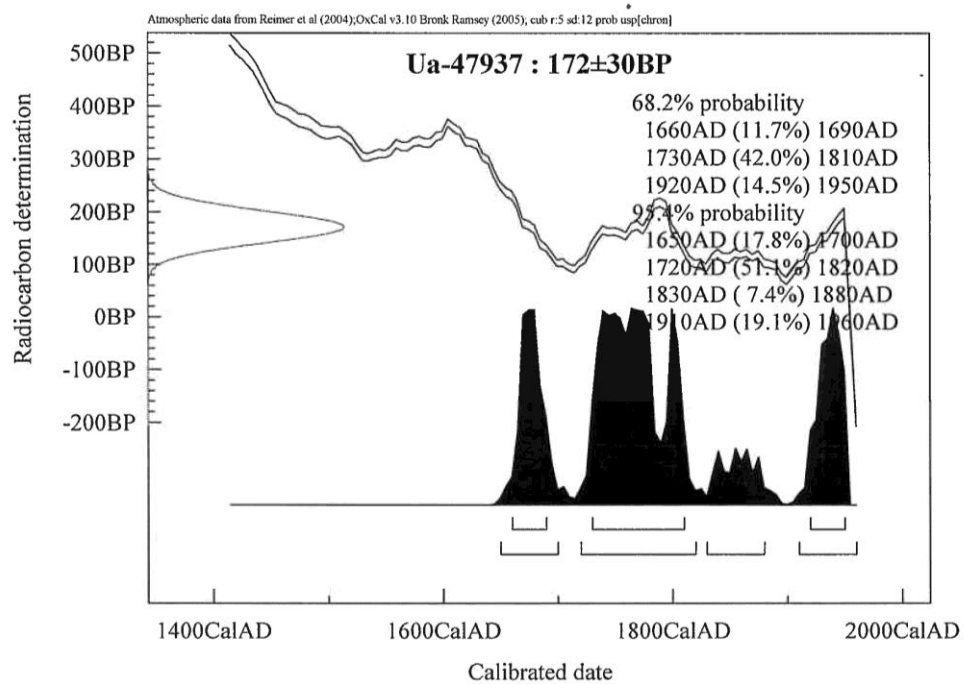
Den fraktion som ^{14}C -bestäms förbränns till CO_2 -gas som i sin tur Fe-katalytiskt grafiteras före acceleratorbestämningen. I den aktuella undersökningen har fraktionen D daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-47937	Pnr 210	-25,8	172 ± 30
Ua-47938	Pnr 328	-22,5	1533 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

murberget	Handl: <i>OGE</i>
2014 -08- 2 5	
Dnr: <i>2011/00171</i>	Dossier: <i>55</i>

Uppsala 2014-08-22

Maria Lindeberg
Murberget, Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 HÄRNÖSAND

Resultat av ^{14}C datering av bränt ben från RAÄ 59, Alnö socken, Medelpad.

Förbehandling av brända ben:

1. 1,5 % NaOCl tillsatt till det rengjorda och krossade benprovet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 48 timmar.
2. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten.
3. 1M HAc tillsatt till provet och blandningen i rumstemperatur i 24 timmar.
4. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten och intorkat.
5. Lakning med 6 M HCl och den erhållna CO_2 -gasen grafteras därefter Fe-katalytiskt före acceleratormätningen av ^{14}C -innehållet.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-48971	Pnr 210	-26,3	162 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

7. Dagboksanteckningar

Personal: Ulf Fransson och Maria Lindeberg

22/5 2013

Grävmaskinisten har grävt bort de övre delarna av dumpmassorna på graven. Skanska ska lägga duk och bärlager innan de börjar köra undan massor, så vi får också vänta på dumper. Vi börjar i västra delen, det mesta borta av påfört material. I V finns en mörkare jordstrimma under det påförda materialet, ser mer ut som ett röse än en hög, vi anar att det kommer att bli mycket att handrensa! Ser ut att finnas en hel del kvar.

I västradelen finns del av kantkedjan kvar, den skadade delen som restaurerades 1939 och eventuellt groppen som Ekelund beskriver. Mot vägen är den södra delen av graven bortsläntad.

23/5

Ulf schaktar fram det mesta av graven, som blir ett röse. Maria är ledig.

24/5

Halva graven (norra delen) verkar vara skapligt bevarad, men en del av stenpackningen borta eller väldigt nedtryckt i dumpervägen. Södra halvan helt bortgrävd.

Jordblandat röse, mycket sten och svårt med maskin, den river sönder mycket. Mesta delen av västra delen rensad. Mycket tid går åt till att försöka reda ut vad som är påförd sten och inte.

På em kom en kille för att avverka träd som var i vägen. Görgen Jonsson, Mittsverige Vatten på besök.

27/5

Hämtat släp, skottkärra och mer grävutrustning. Träden är avverkade.

Brända ben påträffades i västradelen, i anslutning till den bortsläntade delen av graven mot vägen. Gravens östra kant framme.

ST på besök och TÅ ringde.

28/5

Ev. yttre kantkedja utanför röset i den östra delen.

Tar ur fyllningen av kullersten i den skada som lagades på 1930-talet – det är djupt, ej klart. Ola, Jeanette, David, Roffe, Eva Bjärme ("granne") samt Görgen Jonsson Mittsv. Vatten och Lasse från Skanska var på besök.

29/5

Görgen ringde ang. att det troligen tar längre tid än beräknat.

En liten grävmaskin på plats, grävde ur nästan hela den gamla skadan, obrända ben och porslin finns i fyllningen. Började rispa i dumpervägen – det är stenhårt även fast skopan kرافsat. Stenpackning kommer under. Tina Oikari kom och hjälpte till lite med rensning. Två "grannar" på besök, intygade att graven varit hel och större mot vägen tidigare.

30/5

Ulf själv med grävsropa. Maria sjuk.

Rensat fram på västra sidan + grävt bort gruset i den gamla skadan från 1936. 2 besök

31/5

Ulf och Micke Lindholm rensade fram gravens östra sida. 4 besök.

3/6

Regn. Maria åter. Ola var med ett tag. Fortsätter gräva på, är mera påförda massor än vi trodde. Tagit bort "armen" med sten i väster, ligger i matjord. Stora stenar i dumpervägen.

Rensat fram kanten vid slänten samt i norr och en del i dumpervägen, men där är stenhårt.
2 besök

4/6

Väldigt blött och kladdigt efter nattens regnande. Tagit fram släntkanten i söder, mycket mer förstört än vad som först trodde. Hjulspåren ser helt "tomma" ut. D v s drygt halva graven är bortsläntad i söder, förutom skadorna i hjulspåren.

Trots skadorna hittade vi ett litet obränt ben (som inte ser sentida ut) i vad som uppskattas vara mitt i graven (och även mitt i hjulspåren). Dock fanns också porslin där.

Besvärligt med pålagda massor i slänten, de ligger för nära graven. Fick rensa fram en gång till. 3 besök.

10/6

Maria fixat lite inne på museet på morgonen. Ulf till Alnö tidigare.

Rensningen fortsätter, tar tid, besvärligt och hårt. Börjat inmätningar av graven, skadorna och yttre kantstenar. Ingen noggrannhet efter lunch.

11/6

Fm fortsatt med inmätningar. Vid lunch ingen mottagning längre. Mätt in fotokryss och resten av kantkedjan. 9 besök, varav 2 från arkeologiföreningen som också hjälpte till med rensning. Christina och Jocke från museet kom ut för att göra en artikel till hemsidan.

12/6

Rensat ännu mer påförda massor, fotat från skopan (med sele på). Satt ut profiler och börjat gräva från söder. Lyfter sten i SV kvadranten, enstaka br. ben. Moränen kommer fram snabbt. Britt-Marie från arkeologiföreningen deltar i rensningen.

2 besök +2 från Mittsverige Vatten.

13/6

Regn och smetigt. Hackat vidare i V-Ö profilen, stenarna sitter stenhårt! Bitvis finns ett tunt tunt lager sot, inte riktigt som ett brandlager men sotigt. 1 spik i ö kanten. BrittMarie med även idag. John och Peter från länsstyrelsen kom ut och tittade. + 3 besökare

14/6

Tomas kom och ryckte storsten med 20-tonnaren, det gick snabbt. Men är mycket jord och grus som ska bort, det tar desto mer tid. Ulf går med lilla maskinen i NV kanten, Maria gräver vidare på profilen. 5 besökare + hjälp från arkeologiföreningen att lyfta sten.

17/6

Ulf börjar rita V-Ö profilen. Maria går med maskinen i NV kvadranten. Maskinen stökar mest till med skopan i stenarna, svårt att se. Konstigt moränlager.

8 besökare, varav 3 från Mittsverige Vatten och 2 från arkeologiföreningen.

18/6

Fortsatt lyfta sten och rensa, går bra med stora maskinen. Finns delvis tjockare sotlager mot profilen i NV kvadranten. Tagit makroprov. V-Ö profil färdigritad och rivning påbörjad.

Grävt två schakt i åkern, i det ena fanns en tunn sotfläck.

ST på besök + 14 till besökare; "grannar", kollegor från museet, arkeologiföreningen och Mittsverige vatten + Skanska.

19/6

Stenplockningen fortsätter. Tagit upp fler schakt i åkern, 3 sotfläckar eller hårdbottnar, tunna och oregelbunden, form 3-5 cm tjocka. Den östra något mer kolrik än de övriga två. I denna togs kolprov. Ingen skörbränd sten.

Fortsatt rensa ned till sotlagret i graven, bitvis är det ganska djupt ned och med grus över.

Ingen begränsning klar. 9 besökare, varav 2 Mittsverige vatten + Skanska.

20/6

Nej, vi blev inte klara idag heller. Men vi har hittat graven – tänder (som senare visade sig vara från får/get) och obrända ben i en nedgrävning ca 0,15-0,2 m dj i profilen mot stora stenen i mitten. Ben finns spridda inom ca 2x 1,5 m begränsning i N-S riktning. Ingen maskin idag. Rensat nästan i botten i NÖ + tagit jordpåsar för vattensällning runt benen och sotlagret. 6 besökare.

24/6

N-S profilen rensades och ritades klart + revs. Tyvärr glömdes foto. Försökte hitta begränsning på nedgrävning. Mätte in ben och jordpåsar från fredag. 7 besökare.

25/6

Rensat fram och mätt in nedgrävningen. Tunn i norr och i profilen vid blocket ca 0,25-0,3 m dj. Som djupast ca 0,5 m, norr om blocket. Jordpåsar för vattensällning/lotterring. Enstaka fler små ben. Kol/sot i botten av V-Ö profilen samt fläckvis mörkt grus/sotigt under det gula gruslagret vid nedgrävningen. Små smuliga ben i botten av nedgrävningen.

26/6

På FM till Kvissle, Njurunda för att kolla nästa projekt. Åter till Alnö vid 11. Ritade klart profilen, rensade klart, fler jordpåsar, mätte med totalstationen. Under gruslagret finns några gropar med mörk/sotig el jordig sand (stenlyft?). 6 besökare + John från Länsstyrelsen och Görden, Mittsverige vatten.

27/6

Grävt ytterligare där benen hittades. Det blir grusigt och sedan mjäla under det. Något enstaka ben hittades. RTK fungerar inte. Grävt igenom "sotgroparna". Gropen vid profilen där första benet hittades känns omrörd, och där fanns också glas. Hjulspåret går precis där, så det är inte konstigt. Möjligen har benen dragits med uppifrån. 11 besökare, inkl. 3 från arkeologiföreningen.

Anteckningar ang. ben och jordlager: De obrända benen har övervägande legat i gränsen mellan mörkbrun jord och något ljusare brun jord – bitvis väldigt tunn. Därefter finns ett grusigt lager och där hittas inga ben, utom något där den ljusare jorden varit väldigt tunn. De brända benen har inte legat i någon kolkoncentration, däremot har ett tjockare kol/sot-lager funnits i anslutning till benen och övervägande funnits över benen.

28/6

Hackade igenom det sista, mätt in sista fynden och jordpåsarna. Sedan fick Tomas bana av ytan för att se att inget fanns djupare ned och sedan jämna till och göra snyggt. Ulf och Maria säger hejdå till Alnö och Maria åker hem till dotterns 2-års kalas.

8. Fotolista och kontaktark

Fotolista Alnö Raä 59. Dnr: 2011/171		
Bild nr	Motiv	Sett mot
2750-2752	Ola George och Bengt Edgren, Murberget gör en första besiktning av skadorna på graven. Här tillsammans med fotograf och journalist från ST. De står ungefär på norra kanten av graven. Dumpervägen går rakt över graven, med jordmassor och sten på vardera sidan. Datum 2011-05-12.	N
2753	Bengt Edgren och ST på den överlagda och överkörda graven. I bakgrunden i skogsdungen syns en av högarna på Raä 58.	NNV
2754-2756	Ola George och Bengt Edgren, tillsammans med fotograf och journalist från ST. Besiktning och inmätning av skadorna och upplagda massor.	SV-V
2757-58	Ola George, graven finns under jordmassorna.	N+NÖ
2759	Stenblock och jord på graven.	NV
2760	Massor som lagts upp mellan Raä 59 och Raä 58.	NV
2761	Bengt Edgren och ST på den överlagda och överkörda graven.	S
2762	Ola George och Bengt Edgren, tillsammans med fotograf och journalist från ST. Graven är på krönet i bortre delen i bild.	SÖ
2763	Upplagda massor mellan Raä 58 och Raä 59.	N-NNV
2764	Härunder finns en grav.	S
2765	Från centrum av graven och vy mot Alnöbron.	V
2766	Fotot tagen från platsen för Raä 59 och mot Raä 58, visar dumperväg och jordmassor.	N-NNV
2767-68	Jord- och stenhögar på Raä 59.	ÖNÖ och V
2769	Ola George mäter in dumperväg och massor mellan Raä 58 och 59.	N-NNV
2770	Släntning mot vägen och jordmassor	Ö
2771	Släntning mot vägen och jordmassor	V
2772-73	Dumper på väg ned från graven.	NÖ
2774-75	Den enda synliga kvarvarande del av kanten till röset, i gravens västra del.	Ö
2776	Den enda synliga kvarvarande del av kanten till röset, i gravens västra del. Här mer översiktligt och en kopia markerad med röd pil.	Ö
2777-80	Den enda synliga kvarvarande del av kanten till röset, i gravens västra del.	
2781	Jordmassor i norra delen, mot Raä 58	NÖ
2782	Raä 58 i skogsdungen. Väg + jordmassor i förgrunden.	NV
2783	Dumperväg och jordmassor.	SÖ
2784-85	Dumperväg och jordmassor. Raä 58 till höger och Alnöbron i bakgrunden.	SV
2786	Raä 58 med väg i förgrunden.	NV
2787	Området mellan Raä 58 och 59. Fotat från Raä 58.	S-SÖ
2788	Området S-SÖ om Raä 58. Foto mot SV	SV
2789	NÖ delen av upplagsplatsen. Huset i bakgrunden är fastighet 1:39.	NÖ
2790-93	Området NÖ om Raä 58.	SV
2794-96	Raä 58	
2797	Området mellan Raä 58 och 59. Fotat från Raä 58. Personerna i bild står på platsen för Raä 59.	S-SÖ
2798	Dumperväg och jordmassor. Raä 58 till höger och Alnöbron i bakgrunden.	SV

Bild nr	Motiv	Sett mot
2799	Området mellan Raä 58 och 59. Fotat från Raä 58. Personerna i bild står på platsen för Raä 59.	S-SÖ
2800	Ola George och Görgen Jonsson m fl. från Mittsverige Vatten, på platsen för Raä 59.	SÖ
2801-02	Raä 58 till höger och Alnöbron i bakgrunden.	SV
2803	Området S-SV om Raä 58. Alnöbron i bakgrunden.	SV
2804	Området S-SV om Raä 58. Tillfällig arbetsväg.	NÖ (?)
2805	Området S-SV om Raä 58.	Ö
2806, 2809	Området S-SV om Raä 58.	NÖ (?)
2807-08	Området S-SV om Raä 58.	NV (?)
2810	Området S-SV om Raä 58.	NÖ
	<i>Foto nr 2750-2810 är alla från 2011-05-12</i>	
	<i>Foto nr 5529-5535 är tagna 2013-05-17 innan undersökningen.</i>	
5529	Ola George på dumpervägen över Raä 59	N
5530	Ola George och sten och jordmassor på Raä 59	Ö
5531	Ola George i vägslänten och dumpervägen vid Raä 59. Ungefär där han står har gravens ursprungliga södra begränsning varit.	Ö
5532	Överväxta jordmassor, foto taget från Raä 59 och mot Raä 58.	NV
5533-34	Överväxta jordmassor på Raä 59	SV
5535	Överväxta jordmassor på Raä 59, dumpervägen upp på graven från väg 615.	
	<i>Foto nr 5554-5721 är tagna 20130522 - 20130628 vid den arkeologiska undersökningen.</i>	
5554	Ulf Fransson och en 20-tons grävmaskin börjar med arbetet att skilja påförda massor från Raä 59.	SV
5555-56	Jordhögen på den västra sidan av graven.	Ö
5557-60	Den västra kanten av graven börjar komma fram.	Ö
5561	NV delen av graven grovrensad. Ulf Fransson.	SV
5562	Småsten vid Ö delen (?) av graven.	S
5563	NV delen av Raä 59, med dumpervägen i förgrunden.	V
5564	Del av norra kantkedjan synlig i dumpervägen.	SSÖ
5565	En "utlöpare" av sten i norra delen av graven, visade sig senare ligga på matjord.	S
5566	NÖ delen av graven. (Metalldetektorn ligger på dumpervägen).	S
5567	NV delen av graven. Småsten i den gamla skadan från 1930-talet.	SSV
5568	Ulf Fransson och grävskopan.	NÖ
5569	Schaktning ytan norr om graven. Raä 58 bakom lastbilen i bakgrunden.	NNV
5570	Urgröpning av fyllnadsmaterialet i skadan från 1930-talet.	V
5571	NV delen med skadan grovrensad	SV
5572	Skadan från 1930-talet.	SV
5573	Skadan från 1930-talet, "inifrån". Röset ser ut att ha byggts upp högre än vad som kunde ses först.	SÖ
5574	Västra kanten av graven. Ulf Fransson rensar.	Ö
5575-76	Tina Oikari läser ST.	
5577	Norra delen av graven. De obrända benen som ligger vid fyllhammaren kom i fyllningen till skadan som restaurerades 1939.	S
5578	Norra kanten schaktas fram. Ulf Fransson.	Ö
5579	Norra kanten schaktas fram. Ulf Fransson.	SÖ
5580	Norra kanten schaktas fram. "Utlöparen" av sten syns mitt i bild.	SV

Bild nr	Motiv	Sett mot
5581	Norra kanten, med en av stenarna i den yttre kantkedjan samt "utlöparen".	SÖ
5582	Graven börjar ta form. Ola George och Maria Lindeberg fikar.	S
5583-84	Fikapaus på östra kanten. Ulf Fransson, Ola George och Maria Lindeberg.	SÖ
5585	Västra delen av graven.	S
5586	NV delen och släntningen i söder. Lite drygt halva graven är bortschaktad.	N
5587	NÖ delen och släntningen i söder. Lite drygt halva graven är bortschaktad.	N
5588	Centrum av dumpervägen och större delen av det som är kvar av graven, V och Ö kanten saknas på bilden. Det syns tydligt hur dumperhjulen grävt ned i moränen.	N
5589	NÖ delen.	NÖ
5590	Norra halvan, d v s det som fanns kvar av graven, grovt framrensad. Ulf Fransson beskådar förödelsen.	V
5591	Norra halvan, d v s det som fanns kvar av graven. Hög, vällagd del av kärnröset bevarat i östra delen.	V
5592-94	Norra halvan, d v s det som fanns kvar av graven, framrensad.	S
5595	Skadan från 1930-talet i NV delen.	S-SV
5596	NÖ delen	SÖ
5597	Skadan från 1930-talet i NV delen.	S
5598	Västra kanten av kärnröset och skadan från 1930-talet i NV delen.	Ö
5599-5602	Översikt från väster, visar släntningen och halveringen av graven i söder	Ö
5603	Finrensat. Ö kanten av graven, med yttre kantkedja. Ulf sätter ut V-Ö profilsnöre. Alnöbron i bakgrunden.	V
5604	Finrensat, norra delen. Småstenarna syns mellan yttre kantkedjan och kärnröset i NÖ.	SV
5605	Finrensat och fint väder, norra delen.	S
5606-07	Finrensat och fint väder, norra delen.	SÖ
5608	1930-talets skada, urgröpt på fyllmaterial och pålagda stenar.	Ö
5609	Finrensat och fint väder, norra delen. Släntningen till höger i bild.	Ö
5610	Västra delen och skadan från släntningen i söder. Fyndpåsarna som sitter i kanten innehåller brända ben.	N
5611-12	Britt-Marie Persson	
5613	Västra delen, sett från släntningen i söder. Ulf Fransson i bakgrunden.	N
5614-15	Östra delen och del av dumpervägen. Britt-Marie Persson	N
5616	Finrensat och finväder, med block i yttre kantkedja i öster närmast.	NNV
5617	Översikt, vid gula pinnen hittades det första obrända benet (som inte såg sentida ut).	N
5618	Västra kanten av graven i profilen. Sotig jord, brända ben.	N
5619-20	NÖ kanten.	SV-V
5621-25	Graven från norr. Försöker visa "svackan" där dumpervägen gått.	S-SSÖ
5626	Västra kanten med skadan från 1930-talet.	Ö
5627	Mittpartiet i graven. Ulf Fransson diskuterar med grävmaskinisten.	N

Bild nr	Motiv	Sett mot
5628-30	Östra delen med stenfyllda "brättet" mellan kärnröse och yttre kantkedja.	NNV
5631	Östra delen med stenfyllningen mellan kärnröse & kantkedja.	V
5632	Östra delen med stenfyllningen mellan kärnröse & kantkedja.	SSÖ
5633	Norra kantkedjan vid N-S profil.	SV
5634	Östra delen med stenfyllningen mellan kärnröse & kantkedja.	SSÖ
5635-37	Östra delen med kärnröse & block i yttre kantkedja.	V
5638	Norra delen, kantkedja och "utlöpare/arm" längs profilen i N.	SV
5639-40	NÖ-N delen, med schakt utanför graven i förgrunden	SSÖ
5641	1930-talets skada, urgröpt på fyllmaterial och pålagda stenar.	Ö
5642-43	Östra delen med stenfyllningen mellan kärnröse & kantkedja.	V
5644-46	Påbörjat stenlyftning med maskin, både stora och lilla grävaren i arbete.	
5647	I botten efter att en stor sten lyfts upp.	
5648-50	Ulf Fransson plockar sten med hjälp av grävmaskin, Britt-Marie och Jack från Timrå arkeologiförening.	V-NV
5651	Detaljbild av den höga, vällagda kanten i östra delen av kärnröset.	N
5652	Som föregående, efter stenlyft.	Ö
5653	Norra delen, vid N-S profil, efter påbörjad plockning av sten.	NNV
5654-57	Stenplockning med maskin	NV
5658-60	Sot/kolfläckar i schakt	
5662-63	Detalj av kantkedjan i Ö. Britt-Marie rensar.	V
5664	Detalj av kantkedjan i N	
5665-67	Sotfläckar/mörk jord i botten efter rensning och stenplock.	
5668	Kol/sotfläck i schakt.	
5669	Detalj av kantkedjan i öster.	S
5670-71	NV kvadranten (botten av 1930-talets skada)	SÖ
5672-73	Maskinen lyfter sten i N-S profil	V
5674	Maskinen lyfter sten i Ö delen	NV
5675-80	Mörk jord/grop intill stort stenblock (bortplockat) i NÖ kvadranten. Intill färgningen/nedgrävningen där benen från den folkvandringstida geten påträffades.	NV
5678-79	Mörkfärgningen med obrända ben började vid den runda stenen (där handskarna ligger) och ca 2 meter norrut längs profilen, samt ca 1 meter mot den mörka gropen där tumstocken ligger.	NV
5680	Översikt NÖ delen med benfynd och färgning, Ulf Fransson rensar.	NNV
5681-82	Detaljbild mörkfärgning intill den runda "mittstenen"	
5683	Mörk jord/grop intill stort stenblock (bortplockat) i NÖ kvadranten. Intill färgningen/nedgrävningen där benen från den folkvandringstida geten påträffades.	NV
5684	Detaljbild mörkfärgning intill den runda "mittstenen"	V
5685	Mörkfärgningen med obrända ben och profilen i N-S riktning	NV
5686-87	Mörkfärgningen med obrända ben och profilen i N-S riktning	SV
5688	Ett obränt ben	
5689-91	Mörkfärgningen (längs tumstocken) med obrända ben och profilen i N-S riktning	V
5692-95	Mörkfärgningen med obrända ben och profilen i N-S riktning. Gula pinnar visar benfynd.	NV-NV
5696	Mörkfärgningen med obrända ben och profilen i N-S	NV
5697, 99	Mörkfärgningen med obrända ben. Profilen i N-S	SV
5700	Mörkfärgningen med obrända ben. Profilen i N-S	NÖ

Bild nr	Motiv	Sett mot
5701-02	Mörkfärgningen med obrända ben. Profilen i N-S	V
5703-05	Svackan i dumpervägen, söder om den runda "mittstenen", där det första obrända benet påträffades. Jorden ser omrörd ut.	V
5706	SÖ delen	NÖ
5707	Maria Lindeberg mäter	N
5708	SÖ delen	
5709	Maria Lindeberg mäter	V
5710-11	Mynt, hittat av en "granne" i åkern intill	
5712	Odlingssten (eller från graven?) i röse intill och NV om graven	
5713	Den runda "mittstenen"	
5714		
5715		
5716-17, 5719-21	Mörk färgning i NV delen, som nog var ett stenlyft som fyllts igen.	
5718	Maria mäter och visar grävmaskinisten Tomas RTKn.	
	<i>Foto nr 2848-2906; "Tornfoton" från skopan (med säkerhetslina). Datum 2013-06-12</i>	
2848-49	Skadan från 1930-talet i NV delen	SÖ
2850-51	Norra och NÖ delen av graven, med Ulf Fransson och Britt-Marie	Ö
2852	Norra delen av graven	Ö
2853	NÖ halvan av graven	Ö
2854	Skadan från 1930-talet i NV delen	SÖ
2856	Skadan från 1930-talet i NV delen och schaktkanten mot söder	S
2857-59	Skadan från 1930-talet i NV delen	
2860	N delen, från skadan i NV	Ö
2861, 2863-66	Kärnröset vid skadan från 1930-talet i NV delen	Ö
2862	Nästan hela röset (d v s av det som var kvar), västra hörnet saknas.	Ö
2867-72	Detalj stenpackningen direkt Ö om 1930-talets skada. "lod"	Ö
2873-74	Norra kanten, yttre – och inre.	Ö-SÖ
2875	Detalj stenpackningen norra delen, mitten. "lod"	Ö
2876	NÖ halvan	SÖ
2877-82	Mitten – NÖ delen. Försök till "lod"...	
2883	Utsikten söderut	S
2884-88	Ö delen, försök till "lodfoto". (vägen till höger i bild)	Ö
2889	Utsikten västerut och Alnöbron	V
2890-91	NV delen	S
2892-95	NÖ delen	
2896	NV delen	NV
2897	Utsikten söderut	S
2898-2906	Hela graven, "snedbild" mot söder – sydöst.	S

DSC_2750

DSC_2751

DSC_2752

DSC_2753

DSC_2754

DSC_2755

DSC_2756

DSC_2757

DSC_2758

DSC_2759

DSC_2760

DSC_2761

DSC_2762

DSC_2763

DSC_2764

DSC_2765

DSC_2766

DSC_2767

DSC_2768

DSC_2769

DSC_2770

DSC_2771

DSC_2772

DSC_2773

DSC_2774

DSC_2775

DSC_2776 red

DSC_2776

DSC_2777

DSC_2778

DSC_2779

DSC_2780

DSC_2781

DSC_2782

DSC_2783

DSC_2784

DSC_2785

DSC_2786

DSC_2787

DSC_2788

DSC_2789

DSC_2790

DSC_2791

DSC_2792

DSC_2793

DSC_2794

DSC_2795

DSC_2796

DSC_2797

DSC_2798

DSC_2799

DSC_2800

DSC_2801

DSC_2802

DSC_2803

DSC_2804

DSC_2805

DSC_2806

DSC_2807

DSC_2808

DSC_2809

DSC_2810

DSC_5529

DSC_5530

DSC_5531

DSC_5532

DSC_5533

DSC_5534

DSC_5535

DSC_5554

DSC_5555

DSC_5556

DSC_5557

DSC_5558

DSC_5559

DSC_5560

DSC_5561

DSC_5562

DSC_5563

DSC_5564

DSC_5565

DSC_5566

DSC_5567

DSC_5568

DSC_5569

DSC_5570

DSC_5571

DSC_5572

DSC_5573

DSC_5574

DSC_5575

DSC_5576

DSC_5577

DSC_5578

DSC_5579

DSC_5580

DSC_5581

DSC_5582

DSC_5583

DSC_5584

DSC_5585

DSC_5586

DSC_5587

DSC_5588

DSC_5589

DSC_5590

DSC_5591

DSC_5592

DSC_5593

DSC_5594

DSC_5595

DSC_5596

DSC_5597

DSC_5598

DSC_5599

DSC_5600

DSC_5601

DSC_5602

DSC_5603

DSC_5604

DSC_5605

DSC_5606

DSC_5607

DSC_5608

DSC_5609

DSC_5610

DSC_5611

DSC_5612

DSC_5613

DSC_5614

DSC_5615

DSC_5616

DSC_5617

DSC_5618

DSC_5619

DSC_5620

DSC_5621

DSC_5622

DSC_5623

DSC_5624

DSC_5625

DSC_5626

DSC_5627

DSC_5628

DSC_5629

DSC_5630

DSC_5631

DSC_5632

DSC_5633

DSC_5634

DSC_5635

DSC_5636

DSC_5637

DSC_5638

DSC_5639

DSC_5640

DSC_5641

DSC_5642

DSC_5643

DSC_5644

DSC_5645

DSC_5646

DSC_5647

DSC_5648

DSC_5649

DSC_5650

DSC_5651

DSC_5652

DSC_5653

DSC_5654

DSC_5655

DSC_5656

DSC_5657

DSC_5658

DSC_5659

DSC_5660

DSC_5661

DSC_5662

DSC_5663

DSC_5664

DSC_5665

DSC_5666

DSC_5667

DSC_5668

DSC_5669

DSC_5670

DSC_5671

DSC_5672

DSC_5673

DSC_5674

DSC_5675

DSC_5676

DSC_5677

DSC_5678

DSC_5679

DSC_5680

DSC_5681

DSC_5682

DSC_5683

DSC_5684

DSC_5685

DSC_5686

DSC_5687

DSC_5688

DSC_5689

DSC_5690

DSC_5691

DSC_5692

DSC_5693

DSC_5694

DSC_5695

DSC_5696

DSC_5697

DSC_5699

DSC_5700

DSC_5701

DSC_5702

DSC_5703

DSC_5704

DSC_5705

DSC_5706

DSC_5707

DSC_5708

DSC_5709

DSC_5710

DSC_5711

DSC_5712

DSC_5713

DSC_5714

DSC_5715

DSC_5716

DSC_5717

DSC_5718

DSC_5719

DSC_5720

DSC_5721

DSC_2848

DSC_2849

DSC_2850

DSC_2851

DSC_2852

DSC_2853

DSC_2854

DSC_2855

DSC_2856

DSC_2857

DSC_2858

DSC_2859

DSC_2860

DSC_2861

DSC_2862

DSC_2863

DSC_2864

DSC_2865

DSC_2866

DSC_2867

DSC_2868

DSC_2869

DSC_2870

DSC_2871

DSC_2872

DSC_2873

DSC_2874

DSC_2875

DSC_2876

DSC_2877

DSC_2878

DSC_2879

DSC_2880

DSC_2881

DSC_2882

DSC_2883

DSC_2884

DSC_2885

DSC_2886

DSC_2887

DSC_2888

DSC_2889

DSC_2890

DSC_2891

DSC_2892

DSC_2893

DSC_2894

DSC_2895

DSC_2896

DSC_2897

DSC_2898

DSC_2899

DSC_2900

DSC_2901

DSC_2901kopia

DSC_2902

DSC_2903

DSC_2904

DSC_2905

DSC_2906

9. Tidningsartiklar och media

Sundsvalls Tidning, 2011-05-13

Mittsverige Vatten har förstört järnåldersgrav

Mittsverige Vatten riskerar en polisanmälan för att bolaget brutit mot Kulturminneslagen. Detta på grund av att Mittsverige Vatten missat en järnåldersgrav strax efter Alnöbron där man grävt ner nya vattenledningar.

– Detta är ett misslyckande, konstaterar Kjell Dahlqvist, projektledare i Mittsverige Vatten, som stängde av allt arbete på den aktuella sträckan under gårdagen.

Kjell Dahlqvist vet inte vad som gått snett i det här arbetet. Graven finns utmärkt på den ekonomiska kartan som kommunen har. Men på den här graven har det schaktats massor och tunga maskiner har kört över graven på en grusväg som anlagts.

-- Sånt här ska bara inte hända.

Kjell Dahlqvist kommer att ta kontakt med länsstyrelsen för att diskutera situationen.

– Vi måste göra det bästa av den situation som uppstått. Förhoppningsvis har vi tur så att det inte är någon större påverkan på själva graven.

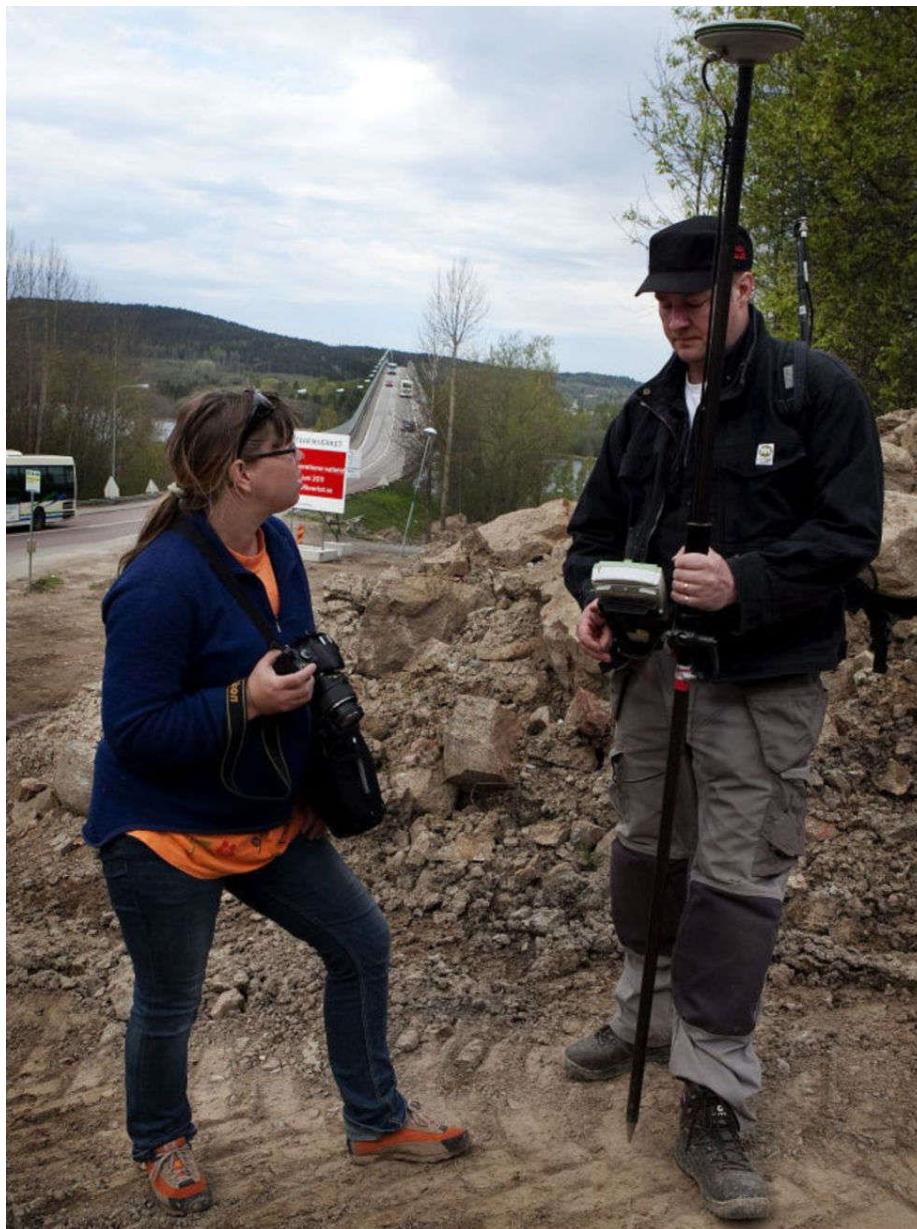
Länsmuseets chef, Bengt Edgren, arkeologerna Ola Georg och Maria Lindberg gjorde under torsdagen en besiktning på den aktuella platsen. Man fick använda sig av en gps för att kunna hitta graven.

– Normalt sett brukar vi ha bra kontakter med Mittsverige Vatten, konstaterar Ola Georg. Men här har man inte haft någon kontakt med oss.

Samtliga hyser inga förhoppningar om att graven ska ha klarat sig helskinnad. Bengt Edgren kommer att ta en kontakt med länsstyrelsen för att diskutera om en polisanmälan ska göras. Vilket han också tror blir resultatet.

-- Fornminnen som gravar har ett samhällsintresse och därför ett starkt lagskydd.

Maria Lindberg konstaterar att det handlade om en stor gravhög på 15 meter i omkrets. Något som också tyder på att den person som begravts hade en hög status under järnåldern. Vad som finns i graven vet inte arkeologerna eftersom den inte grävts ut. Bengt Edgren som gärna ser att det blir en rättslig prövning tror efter den visuella synen att stora delar av graven förstörts. Om det blir en utgrävning eller inte på grund av det som inträffat var det ingen som under torsdagen kunde ta ställning.

- Sundsvalls Tidning, publicerat 2011-05-18

Länsstyrelsen polisanmäler kommunalt bolag

Mittsverige Vatten polisanmäls för att bolaget brutit mot Kulturminneslagen. Detta på grund av att Mittsverige Vatten missat en järnåldergrav strax efter Alnöbron där de har grävt ner nya vattenledningar. Läns museets chef, Bengt Edgren, arkeologerna Ola George och Maria Lindberg gjorde under torsdagen en besiktning på den aktuella platsen. Man fick använda sig av en GPS för att kunna hitta graven.

Mittsverige Vatten polisanmäls av länsstyrelsen som också utgår från att Mittsverige vatten står för kostnaderna för en arkeologisk utgrävning.

I båda ärendena handlar det om en cirka 2 000 år gammal grav som kan vara förstörd. Det var i samband med vattenledningsarbete på Alnö som det kommunala vattenbolaget missade att det fanns en järnåldergrav.

Just där graven låg anlades en väg för att kunna köra bort jordmassor. Jordmassor som sedan ska tillbaka för att återställa marken vid vägen före Alnöbron. Det var under förra veckan som arkeologer från läns museet på plats kunde konstatera att graven troligen var förstörd.

Det handlade om en gravhög som var 15 meter i omkrets och 1,4 meter hög. Jonas Walker, på länsstyrelsens näringslivs- och samhällsbyggnadsavdelning hade under tisdagen kontakt mer jurister.

– Vi kommer att förbereda en polisanmälan som troligen kommer att lämnas in någon gång under nästa vecka, säger han. Graven måste grävas ut för att kunna rädda det som räddas kan. Den ligger i ett intressant område med ett större gravfält.

Mittsverige Vatten har stannat av sitt arbete i det aktuella området. Det ska inte påverka abonnenterna eftersom nya ledningar har grävts ner.

Jan-Arne Bäckström

janarne.backstrom@st.nu

Mittsverige Vatten slipper åtal

Det blir inget åtal mot Mittsverige Vatten trots att en järnåldergrav förstördes på Alnö. Beslutet att lägga ner förundersökningen togs av åklagare Katarina Kjellsson som säger:

– Det går inte att styrka brott, säger hon. Mittsverige Vatten tog kontakt med Sundsvalls kommun som gav klartecken att det gick att använda området.

Det var länsstyrelsen som lämnade in en anmälan till polisen enligt ett brott mot Kulturminneslagen. Pia Nykvist, som arbetar arkeologi och fornlämningar är förvånad över beslutet.

– Vi får kanske be våra egna jurister att titta på detta, säger hon.

Arkeolog Ola Georg på Länsmuseum är lika förvånad och tycker att åklagarbeslutet är märkligt.

– Jag tycker inte att det går att frånta sig ansvaret, säger han. Signalerna som nu skickas ut är att det är helt okey att förstöra gravar som ska vara skyddade.

Det handlade om en stor gravhög på 15 meter i omkrets och 1,5 meter hög. Något som också tyder på att den person som begravts hade en hög status under järnåldern. Vad som finns i graven vet inte arkeologerna eftersom den inte grävts ut.

Det var under början av maj 2010 som museet och länsstyrelsen blev uppmärksammade på att Mittsverige vatten missat graven. Detta när man jobbade med det nya vatten- och avloppssystemet i närheten av Alnöbron.

Graven finns utmärkt på den ekonomiska kartan som kommunen har. Det har tippats schaktmassor på området och tunga maskiner har kört över graven på en grusväg som anlagts.

Micael Löfqvist, vd för Mittsverige Vatten, uppger att bolaget nu kommer att ta en kontakt med länsstyrelsen. Detta för att diskutera de skador som kan ha uppstått i samband med arbetet.

– Vi kunde inte göra det under den tid som en brottsutredning pågick, säger han. Schaktmassor går att ta bort i samråd med länsstyrelsen. Så graven kommer att gå att återställa anser vi. Eva Carron verksamhetschef på länsstyrelsen uppger att åtalsanmälningar som lämnas in från myndigheten sällan går vidare till åtal. Hon hade gärna sett en tydligare lagtext som var kopplad till Miljöbalken när det gjordes om.

Jan-Arne Bäckström
janarne.backstrom@st.nu

Sundsvalls Tidning. Publicerad 2013-04-24

Mittsverige Vatten betalar utgrävning

För snart två år sedan förstördes en järnåldersgrav på Alnö. Detta i samband med ett nytt vatten- och avloppledningsnät grävdes. Mittsverige Vatten lovar nu att betala för utgrävningarna som länsmuseet Murberget kommer att genomföra.

– Utgrävningarna kommer att starta så fort tjälen har gått ur marken, säger Åsa Snith, ledningsnätchef Mittsverige Vatten.

Kostnaden för utgrävningen kommer att hamna på 248 076 kronor. Arkeolog John Molin på länsstyrelsen i Härnösand har skickat kostnadsförslaget. Något skriftligt svar har han ännu inte fått från bolaget. Åsa Snith uppger till Sundsvalls Tidning att det inte blir några problem.

Redan när Mittsverige Vatten fick reda på att arbetet förstört graven lovade man att göra rätt för sig. Man har avvaktat den rättsliga processen, eftersom länsstyrelsen gjorde en polisanmälan. Åklagaren kunde inte styrka brott mot fornminneslagen och lade ner förundersökningen under november i fjol.

– Vi räknar med att utgrävningsarbetet kommer igång någon gång under maj månad, säger John Molin. Det är beräknat till 144 timmar i fält och 80 timmar för att sammanställa rapporten.

Man tror att det rör sig om en person med hög status som begravts på den aktuella platsen inte långt från Alnöbron. Detta på grund av gravens storlek som var cirka 15 meter i omkrets.

Det som hände under arbetet för två år sedan var att massor schaktats och tunga maskiner kört över graven på en grusväg som anlagts. Kanske kan utgrävningarna ge ny information om historien på Alnö.

Jan-Arne Bäckström
janarne.backstrom@st.nu

Järnåldersgrav grävs ut på Alnö

Hitom stenhögen har graven förstörts i omgångar.

Under 500-talet begravdes någon på Alnö, strax norr om påfarten till Alnöbron. Men halva gravröset återstår och nu har utgrävningarna börjat.

Två arkeologer, Maria Lindeberg och Ulf Fransson från läns museet, och en stor grävmaskin med skicklig förare arbetar med att utforska vad graven innehåller.

Graven förstördes delvis när vägen byggdes. Och för två år sedan körde Mittsverige Vatten dumper, tippade massor och gjorde en väg där.

För att lokalisera gravröset fick gps användas. Men redan 1860-talet dokumenterades den stora graven som en gång anlades väl synlig från vattnet.

Redan har benrester påträffats, men det är osäkert om de är lika gamla som själva gravhögen. Den är runt 15 meter i diameter och 1,4 meter hög. Vanligen är en järnåldersgrav mellan fem och sex meter i diameter.

– Det är en stor grav. Någon rikare eller lite finare person är säkert begravd här, under järnåldern fick inte alla fina gravar, säger Ulf Fransson.

Arbetet har kommit så långt att den runda formen på röset kan skönjas. Stora massor har fraktats bort och ännu återstår en hel del stora stenar som ska flyttas.

– Vi ska gräva oss ner i mittsektionen. Nu letar vi i ytterkanterna och det är där vi hittat benrester, berättar Maria Lindeberg.

Hon tror att det kan röra sig om någon som dött senare och lagts i utkanten av graven.

Benfynd skickas på osteologisk analys och beroende på varifrån på kroppen benbitarna kommer går det att fastställa om det är djur eller människa men även kön och ålder.

Intressanta fynd kan också åldersbestämmas med C-14-metoden.

Även en käke, en sko och tänder har hittats, men enligt Marie Lindeberg har de kommit dit mycket senare.

När en så här stor grav påträffas finns också en boplats med största sannolikhet inom 100 meters radie. Det kan också finnas hus under gravarna.

I samma område på Alnö finns fler järnåldersgravar som fortfarande är intakta.

Järnåldersgravar är oftast brandgravar. Det byggdes gravbål där den döde brändes och sedan begravdes med tillhörigheter som kläder med spännen, verktyg, mat och annat som det ansågs att personen kunde behöva på sin resa.

– Det här är spännande. Det kan bli jätteroligt, säger Maria Lindeberg, som medger att det finns en irritation över att så mycket förstörts.

Vanligast är att gravrösen byggdes upp med sten och sedan täcktes med jord. Men i det här fallet är det bara sten, ett så kallat kärnröse.

– Hoppas nu att gravgömman är kvar i "rätt" halva, den som finns kvar, säger Ulf Fransson.

Anita Östberg

anita.ostberg@st.nu

Jan Olby

jan.olby@st.nu

Maria Lindeberg skrapar bort jord som sedan sällas för att inget fynd ska missas.

Några av de benbitar som hittats i graven

Ulf Fransson övervakar grävarens arbete, den har behövts för att få fram konturerna av själva graven.

Just nu letar vi i ytterkanterna, det är där vi hittat brända ben berättar Maria Lindeberg

Maria Lindeberg på toppen av en gravhög (Raä 58) som klarat sig.

Den sänka som bildats när dumpern körde där, bekymrar arkeologerna.

Nya fynd på Alnö i järnåldersgraven

*På bilden går det att se den yttre kantringen och innanför kantkedjan för själva röset.
(Foto Murberget).*

Efter drygt fyra veckors grävande så fick arkeologerna Maria Lindeberg och Ulf Fransson sina teorier bekräftade. Två framtänder grävdes fram i mitten av det cirka 1 500 år gamla gravröse som de undersöker vid Alnöbrons landfäste. Dessutom har de funnit flera mindre benrester.

Från början antog de att den som var gravsatt blivit bränd, eftersom det är den vanligaste metoden. Men nu har det visat sig att det är obrända benbitar som ligger i järnåldersgraven. – Är de obrända så vittrar de sönder fortare. Men tänderna vi fann hade roten kvar, en var lite skadad. Jag tyckte inte att de såg speciellt slitna ut så det kan ha rört sig om en yngre person, säger Ulf Fransson.

De tror att personen legat begravd i öst-västlig riktning strax norr om mittstenen. Från början har röset varit cirka 1,4 meter hög och haft en radie på 15 meter. Men det finns söndergrävda partier och i ett område hittade de tidigare benrester från någon som antas ha begravts senare.

Egentligen är det alldeles för få gravar från järnåldern utifrån hur många som levde då. Hur man begravde dem som inte fick stora rösen finns det inget svar på.

Ofta fick de döda med sig sådant som kunde behövas på andra sidan, men några sådana fynd har inte gjorts på Alnö. Nu pågår grävningarna mitt i själva graven och det är ett petande och letande för att inte missa något.

Dessutom lastar de plastkassar fulla med jord, de kommer att vattensållas senare för att noggrannare kunna kontrollera om det finns några lämningar i dem.

– Vi kan också flottera jorden för att se om vi hittar några fröer, säger Maria Lindeberg.

Utanför själva gravröset upptäcktes en yttre kantring efter ett tag och den har dokumenterats. Liksom kantkedjan i själva röset.

Det var planerat två veckors utgrävning på platsen men arbetet har dragit ut på tiden, fredag är sista dagen. Sedan är det storhögarna i Nolby som ska undersökas för där ska det upp skyltar för nya E4-dragningen.

Anita Östberg
anita.ostberg@st.nu
Evelina Ytterbom
evelina.ytterbom@st.nu

Arkeologerna Maria Lindeberg och Ulf Fransson har nu ägnat en dryg månad på utgrävningarna av järnåldersgraven.

Små benbitar som vittrat sönder under de 1 500 år som de legat i marken.

Artikel från Murbergets hemsida:

den 13 juni 2013

Utgrävning av järnåldersgrav på Alnön

Vid Alnöbrons fäste håller Murberget just nu på med en utgrävning av en skadad gravhög från järnåldern. Vår arkeolog Maria Lindeberg är på plats och berättar om arbetet.

Graven skadades olyckligt vid grävarbetet för ett nytt vattenledningsprojekt på Alnön för drygt två år sedan. Efter en utredning av Länsstyrelsen kopplades läns museets arkeologer in för att göra en noggrann undersökning av platsen.

- **Vi startade vår utgrävning** för drygt tre veckor sedan och kan nu se att halva graven är förstörd, säger Maria. Det är en ganska stor gravhög med en diameter på ca 15 meter.

Maria visar gravens kant och det brätte av mindre stenar som omger den.

Så här stora gravar är ganska ovanliga, därför tror Maria att en person med stor betydelse i trakten kan ligga begravd här. Graven är byggd med en yttre kantkedja med brätte, där man lagt mindre stenar bredvid den tydliga kanten på graven.

Hon berättar att de hittat brända benbitar i kanten på graven. Det kan betyda att det finns så kallade sekundära gravar på platsen, det vill säga att även andra personer gravlagts här vid ett senare tillfälle.

Maria visar de brända benbitar som hittats i gravens utkant.

På järnåldern var det vanligt att den döde kremerades tillsammans med gåvor som till exempel smycken och tyger.

- I regel brukar ett brandlager efter ett gravbål finnas i botten av graven, men det förekom också att man samlade ihop de brända kvarlevorna i en urna eller liknande som placerades i mitten av graven, berättar Maria. Det återstår att se hur den här gravhögen har gjorts, fortsätter hon.

Just nu rensar arkeologerna bort all sten och jord som pressats ihop när grävorna körde över graven under vattenprojektet. Därefter ska Maria och hennes medarbetare fotografera graven uppifrån för att skapa en digital planritning i datorn.

Graven har fotograferats uppifrån för att senare kartläggas digitalt.

Graven ligger fint på ett krön ner mot Alnösundet, troligtvis direkt i anslutning till en järnåldersgård.

- Boplatsen brukar finnas i en radie på cirka 100 meter från graven, säger Maria. På järnåldern stod vattnet högre så den låg förmodligen ganska nära stranden, fortsätter hon. Maria nämner också att det i nästa steg skulle vara intressant att schakta undan matjorden på platsen för att leta efter en gårdslämning.

Text och foto: Joachim Kjellgren

Sveriges Radio P4 Västernorrland:

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=110&artikel=5515169>

SUNDSVALL

Järnåldersgrav ska återställas efter två år

Publicerat tisdag 2 april 2013 kl 14.59

Henrik Andersson står på utgrävningen. Bilden är tagen från uppe på ett av jordupplagen. Foto: Gustaf

Arborelius/SR

För två år sen grävde företaget Mittsverige Vatten ner avloppsrör vid bron på Alnön. Arbetet stoppades då företaget ovetande körde över, och dumpade stora jordmassor på en järnåldersgrav. Länsstyrelsen polisanmälde enligt protokoll. Förundersökningen lades ner i oktober 2012 men idag ligger stenhögarna fortfarande kvar.

Henrik Andersson bor precis bredvid och kommer ihåg hur det brukade se ut.

– Det var ren ängsmark förut, där folk var ute och promenerade och gick med hundar. Nu är det mer sten- och jordupplag. Och stenuplaget kan ju rasa så det är farligt för barnen att leka här.

Åsa Snith på Mittsverige Vatten beklagar att det tagit så lång tid att återställa området. Hon säger att Mittsverige Vatten gärna hade börjat återställningen direkt efter att förundersökningen lades ner, men att de var tvungna att vänta på att Länsstyrelsens godkännande.

– Det är tråkigt. Och vi har förstått att det finns flera i området som tycker det ser fult ut. Och det gör det. Men vi måste följa lagen och anvisningar vi fått. Vanligtvis hade vi agerat snabbare.

John Molin på Länsstyrelsen säger att han är ledsen att stenhögarna är besvärande för de boende, men han kan inte ta hänsyn till det när gammal historia ska bevaras. Och om Länsstyrelsen hade kontaktats från början hade detta inte skett överhuvudtaget.

– Egentligen behöver man tillstånd från Länsstyrelsen för att göra ett ingrepp i en fornlämningsmiljö och det fanns inget tillstånd från oss för detta. Mittsverige Vatten har bara frågat kommunen som sagt ja, utan tillstånd från oss, och så har de bara lagt det där. Så det är inte riktigt vårt ansvar att det är ett upplag där överhuvudtaget. Det hade inte blivit såhär om vi fått det på vårt bord.

Mittsverige Vatten ska nu bekosta en utgrävning och tillsammans med länsstyrelsen återställa området, samt försöka utvinna så mycket kunskap det går om den gamla graven. Arbetet ska börja i maj och ta ungefär 3 veckor.